

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR GLOBALA STUDIER

FÖRBUD MOT RASISTISKA ORGANISATIONER I SVERIGE (?)

En idealtypsanalys av den svenska riksdagsdebatten 1968-2019

Examensarbete i mänskliga rättigheter, 30 hp

VT 2021

Författare: Emelie Woodhouse

Handledare: Peter Johansson

Abstract

In 1971, Sweden ratified The International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ICERD), without making a reservation to Article 4b. This particular article obliges all ratified states to criminalise and prohibit the participation and activity of organisations, which promotes racial hatred and/or racial discrimination. Yet no such ban has been enforced in Sweden to date.

The aim of this study is to explore, from a democratic perspective, how the issue of imposing a ban against racist organisations in Sweden has been debated by the Swedish parliament.

By using theoretical perspectives of a liberal conception of democracy and an egalitarian conception of democracy as its theoretical framework, and ideal types as its methodological tool, the study analyses parliamentary documents from 1968 - 2019 to better understand the underlying conflicts of values in this debate.

The results of the study show that a liberal conception of democracy has dominated much of the debate during this time period, with the exception of two Official Reports of the Swedish Government, dated 1984 and 1989 respectively, where an egalitarian conception of democracy can be distinguished as the dominating conception.

The study also found that when the debate was dominated by a liberal conception of democracy, values such as the protection of individuals freedoms were prioritised, and the idea of banning racist organisations was opposed, as a ban of this kind is a form of limitation on the freedom of association. Furthermore, the study found that values which correlated to social justice, were more likely to be prioritised when the debate was dominated by an egalitarian conception of democracy. The implementation of a ban against racist organisations was also more likely to be recommended when the issue was viewed from this conception of democracy.

Key words: democracy, conflict of values, freedom of association, freedom of speech, racial discrimination, racist organisations, International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, Sweden

Word Count: 19 482

Innehållsförteckning

Abstract.....	2
Lista över förkortningar.....	5
1. Inledning.....	6
1.1 Syfte.....	8
1.2 Frågeställningar.....	8
1.3 Avgränsningar.....	8
2. Tidigare forskning.....	9
2.1 Mänskliga rättigheter och värdekonflikter.....	9
2.2 Förbud mot rasistiska organisationer.....	10
2.3 Min positionering till tidigare forskning.....	12
3. Metod och material.....	12
3.1 Material och datainsamlingsmetod.....	12
3.2 Analysmetod.....	14
3.2.1 Idé- och ideologianalys som metod.....	14
3.2.2 Idealtypsanalys.....	15
3.2.3 Kritisk reflexion.....	15
3.3 Forskningsetiska aspekter.....	17
4. Teori.....	17
4.1 Mänskliga rättigheter som koncept.....	18
4.2 Vilka rättigheter är mänskliga rättigheter?.....	19
4.3 Jämlikhet.....	21
4.4 Frihet.....	23
4.4.1 Yttrandefrihet.....	23
4.4.2. Föreningsfrihet.....	25
4.5 Statens roll.....	26
4.6 Det teoretiska ramverkets operationalisering.....	27
5. Resultat och Analys.....	29
5.1 Sveriges ratificering av CERD (1968 - 1971).....	29
5.2 Förföljelse av invandrar- och minoritetsgrupper förbjuds (1978 - 1982).....	34
5.3 Internationella påtryckningar och nya riktningar (1983-1987).....	36
5.4 Nya förslag och gamla mönster (1987 - 2000).....	40

5.5 Rasistiska organisationer - ett hot mot det svenska samhället? (2019)	52
6. Sammanfattning, slutsatser och vidare forskning.....	54
Referenslista	59

Lista över förkortningar

BrB - Brottsbalken

CERD - FN:s konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, alt. Rasdiskrimineringskonventionen

CCPR - FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter

UDHR - Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna

1. Inledning

Sedan den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna (UDHR), antogs av generalförsamlingen den 10 december 1948 har mänskliga rättigheter varit ett av de mest återkommande koncepten inom modern politik (Freeman, 2011, s.37). UDHR var den första universella förklaringen som definierade de grundläggande mänskliga rättigheterna (OHCHR u.å.a). UDHR är en deklaration, vilket innebär att den inte är juridiskt bindande. Syftet med deklarationen var inte att förbinda stater till ett dokument med universella rättigheter, utan snarare en strategi att försöka formulera universella normer, eller regler, utan att försöka uppnå konsensus kring fundamentala värderingar eller övertygelser (Freeman, 2011, s.41, 47).

Sedan den här deklarationen antogs 1948 har ett antal konventioner och andra juridiska instrument tillkommit och lagt grunden för det som vi idag förstår som internationell människorätt. Ett av de mest fundamentala attributen för internationell människorätt är att den förpliktar stater att respektera, försvara och uppfylla mänskliga rättigheter. Internationell människorätt är ett statsbaserat system, vilket betyder att det riktar sig till stater att underteckna, ratificera och implementera mänskliga rättigheter i sina respektive stater (OHCHR, u.å.a).

Men vad händer när olika rättigheter eller friheter går emot varandra? I och med att mänskliga rättigheter är rotade i människors intressen kan de hamna i konflikt med varandra (Freeman, 2011, s.82-84, alt. Jones, 1994, s.199-102). Ett exempel på en sådan konflikt är CERD artikel 4b, som förpliktar undertecknande medlemsstater att:

[...] olagligförklara och förbjuda organisationer samt organiserad propaganda och all annan propaganda som främjar och uppmanar till rasdiskriminering, samt förklara deltagande i sådana organisationer eller i sådan verksamhet som brottslig gärning som är straffbar enligt lag.
(SÖ 1971:40, s. 6).

Att efterleva denna artikel till fullo betyder att förbjuda rasistiska organisationer, vilket vidare innebär att införa begränsningar på bland annat yttrandefriheten och föreningsfrihet. Här uppstår en värdekonflikt mellan dessa fri- och rättigheter och andra fri- och rättigheter som rätten till personlig säkerhet, frihet från diskriminering och frihet från förföljelse som bland annat förklaras i konventionerna CERD och CCPR. Som tidigare indikerat råder det ingen konsensus kring hur olika

fri- och rättigheter bör värderas, utan detta är en fråga som diskuterats och forskas kring ur såväl samhällsvetenskapliga (t.ex Bleich & Lambert, 2015) som juridiska (t.ex Tourkochoriti, 2014; Åström & Granström, 2017) perspektiv. Stater som Tyskland, Spanien och Finland har valt att införa förbud mot rasistiska organisationer. Hur olika stater väljer att förhålla sig till frågan har studerats av bland annat Bleich & Lambert (2015) som genomförde en studie där de analyserade tio olika liberala demokratier för att se varför vissa länder infört striktare restriktioner mot rasistiska organisationer än andra. Forskarna lyfter att föreningsfrihet ofta framhålls som ett kärnvärde av de som har en liberal demokratisyn, men påpekar även att ingen stat erkänner föreningsfrihet som en absolut rättighet. Studien fann även att de stater som vidtagit striktast åtgärder mot rasistiska organisationer var stater med en historia av icke-demokratiskt styre under 1900-talet (Bleich & Lambert, 2015, s.122-123).

Sverige har vid upprepade tillfällen mottagit internationell kritik för bristande efterlevnad av artikel 4b och rekommenderats att införa ett förbud mot rasistiska organisationer (CERD/C/SWE/CO/22-23, para 13). Denna fråga har utretts i Sverige ett flertal gånger (se t.ex. SOU:1968:68; SOU 1981:38; SOU 1989:13; SOU 1991:75; SOU 2000:88) och i samband med ett antal uppmärksammade våldsamma fall med koppling till rasistiska organisationer under perioden 2017 - 2019 väcktes frågan i Sverige på nytt. Den 4 juli 2019 meddelade justitiedepartementet i ett pressmeddelande att regeringen tillsatt en parlamentarisk kommitté för att genomföra en utredning med syfte att “[...] överväga om det bör införas ett särskilt straffansvar för deltagande i en rasistisk organisation och ett förbud mot rasistiska organisationer som sådana.” (Regeringskansliet, 4 juli 2019). I samma pressmeddelande konstaterade regeringen att den organiserade rasismen i Sverige utgör ett hot i sig, och att motverkandet av rasism i allmänheten inte är tillräckligt för att nå problematiken av den organiserade rasismen i Sverige (Regeringskansliet, 4 juli 2019).

I och med att Sverige mottagit internationell kritik under upprepade tillfällen, finner jag det intressant att fokusera denna studie på debatten som förts av de yttersta beslutsfattarna i Sverige, det vill säga Sveriges riksdag. Med detta som bakgrund kommer denna studie att fokusera på riksdagsdebatten kring frågan om införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer. De studier som tidigare gjorts kring frågan om förbud mot rasistiska organisationer, värdekonflikter och demokratisyn har genomförts på ett mer generellt plan och utifrån en mer internationell kontext. När det kommer till en svensk kontext kring demokratisyn och frågan om införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer finns lite gjort på området. Därför vill jag genomföra en studie där den

svenska riksdagsdebatten om införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer undersöks utifrån ett demokratiperspektiv. Denna studie kan bidra till en större förståelse kring fundamentala skillnader i de debatterande sidornas syn på demokrati och förhoppningsvis ge en mer nyanserad bild av den svenska debatten på beslutfattarnivå.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka den svenska riksdagsdebatten kring införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer utifrån ett demokratiperspektiv.

1.2 Frågeställningar

- Vilka argument framkommer i riksdagsdebatten kring införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer?
- Vilka olika typer av demokratisyn kan urskiljas i de argument som framförs i debatten?
- Hur förändras debatten över tid?

1.3 Avgränsningar

För att kunna genomföra en fokuserad studie inom uppsatsens satta ramar är det nödvändigt att göra vissa avgränsningar. Som nämdes i inledningen kommer den här studien att fokusera på debatten som förts av de yttersta beslutsfattarna i Sverige, det vill säga Sveriges riksdag. Denna studie kommer vidare att fokusera på *debatten* kring införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer och kring den begränsning av rasistiska organisationers yttrandefrihet och föreningsfrihet som ett förbud skulle innebära. Jag kommer alltså inte att studera de juridiska aspekterna av fallet eller av införandet av ett sådant förbud. Studiens intresse ligger i de olika sätten att uppfatta demokrati och hur olika värden prioriteras när värdekonflikter mellan rättigheter uppstår. Därför kommer riksdagsdebatten att studeras utifrån olika typer av demokratisyn. Med detta som bakgrund kommer studien att fokusera på argumenten i den svenska riksdagsdebatten, för att sedan kunna studera dessa utifrån ett demokratiperspektiv.

Den här studien kommer att analysera riksdagsmaterial från tidsperioden 1968 - 2019. Jag har valt denna tidsperiod eftersom frågan om nödvändiga ändringar i svensk lagstiftning, däribland ett införande av förbud mot rasistiska organisationer, utreddes i en SOU 1968 inför den svenska ratificeringen av CERD 1971. När denna studie genomförs arbetar *Kommittéen om förbud mot rasistiska organisationer* med att utreda om ett förbud mot rasistiska organisationer bör införas i

Sverige (Dir. 2019:39). Denna utredning skulle ha publicerats den sista februari 2021, men på grund av förlängd uppdragstid (Dir. 2020:134) har utredningen ännu inte offentliggjorts och kommer därför inte att vara en del av denna studie.

2. Tidigare forskning

Frågor som berör värdekonflikter inom mänskliga rättigheter, införande av förbud mot rasistiska organisationer, samt hur olika länder har gått tillväga för att motverka problemet med rasism har studerats utifrån olika perspektiv. I det här avsnittet ämnar jag göra några nedslag i tidigare forskning med syftet att ge en överblick över vad för forskning som gjorts inom dessa områden. Först kommer tidigare forskning som berör fenomenet värdekonflikter inom mänskliga rättigheter att framhållas, följt av tidigare forskning som relaterar till förbud mot rasistiska organisationer. Därefter kommer denna studie att positioneras i förhållande till tidigare forskning. Detta avsnitt kommer att fokusera på studier som gjorts inom samhällsvetenskap, då det är inom samhällsvetenskap som den här uppsatsen skrivs.

2.1 Mänskliga rättigheter och värdekonflikter

Hur ska olika rättigheter vägas mot varandra? Värdekonflikter är ett vedertaget fenomen inom mänskliga rättigheter och forskning inom ämnet handlar främst om hur man bäst bör göra avvägningen mellan rättigheter när värdekonflikter uppstår.

I studien *Democracy and the Freedom of Speech: Rethinking the Conflict between Liberty and Equality*, diskuterar Dawood olika demokratisyner i relation till yttrandefrihet (Dawood 2013, s. 293-294). Enligt Dawood (2013) anses ofta yttrandefriheten vara den mest fundamentala rättigheten i liberala demokratiska samhällen (s.293). I studien utgår författaren från fenomenet *reglering av kampanjfinansiering* i en amerikansk kontext och menar att det finns två olika tillvägagångssätt som präglar debatten; det liberala tillvägagångssättet och det egalitära tillvägagångssättet (Dawood, 2013, s. 293). Förespråkare av det liberala tillvägagångssättet anser att valtal inte borde begränsas av staten, då alla tillägg anses vara värdefulla. Detta skiljer sig från förespråkare av det egalitära tillvägagångssättet, som menar att reglering av vissa yttranden är nödvändigt för att stärka yttrandefriheten - exempelvis för att förhindra de rika från att monopolisera den politiska diskursen. Istället för att sedvanligt tala om dessa två demokratisyner kring yttrandefrihet som binära punkter i den här kontexten, menar Dawood att de bör ses ett spektrum; där idealtyperna av det liberala, respektive det egalitära förhållningssättet utgör ytterligheterna av spektretumet. Vidare belyser

Dawood vikten av att förena båda demokratiinriktningarna i demokratiska samhällens nationella lagstiftning kring kampanjfinansiering. Genom att inkorporera båda demokratiinriktningarna i nationell lagstiftning inkorporeras även värden av jämlikhet och frihet i kampanjfinansieringslagstiftningen (Dawood, 2013, s.294).

Arosemena (2013) har genomfört en studie där värdekonflikter mellan olika mänskliga rättigheter inom internationell människorätt analyserats ur ett metaperspektiv. I studien reflekterar författaren över olika möjligheter som internationell människorätt har för att hantera värdekonflikter mellan mänskliga rättigheter. Arosemena menar att det återkommande problemet i dessa konfliktsituationer är frågan om vem som har auktoriteten att fatta beslut i värdekonflikter. Vidare argumenterar författaren för att människan har behov av vägvisning genom lagstiftning i situationer där olika rättigheter och skyldigheter står mot varandra. Detta behov, menar Arosemena, skulle kunna uppfyllas genom användningen av *metaregler*. En metaregel är en regel för hur regler bör tillämpas. Genom att använda en särskild typ av metaregel, som författaren kallar för *konfliktregel* eller *kollisionsnorm*, menar författaren att skulle det vara möjligt att bland annat bestämma vilken rättighet som borde prioriteras i en given konfliktsituation (Arosemena, 2013, s. 6, 36).

2.2 Förbud mot rasistiska organisationer

I Bleichs bok *The Freedom to Be Racist?* (2011) femte kapitel: *Banning Racist Groups and Parties* diskuteras USA:s, Tysklands och Belgiens olika sätt att avväga värdekonflikter i frågan att begränsa rasistiska föreningars fri- och rättigheter. Författaren fokuserar på de olika staternas strategier att balansera föreningsfrihet och kampen mot rasism. Vidare fokuserar kapitlet i boken särskilt på dessa tre länders nationella lagstiftning och tillämpning genom historien, med syftet att urskilja fördelar och nackdelar med respektive stats strategi. När exempelvis den amerikanska strategin analyseras, beskriver Bleich att föreningsfrihet inte nämns i den amerikanska konstitutionen. Det är först under medborgarrättsrörelsen på 1960-talet som föreningsfriheten definieras som ett av konstitutionens kärnvärden av den amerikanska Högsta domstolen. Som konsekvens av detta värderas organisationers autonomi högt i USA idag, vilket har kommit att innebära att organisationer varken kan förbjudas, begränsas eller tvingas ta emot oönskade medlemmar på grund av rasistisk verksamhet. Bleich konstaterar att samtidigt som staten värnar om föreningsfriheten, har landet kommit att bli en grogrund för rasistiska organisationer (Bleich, 2011, s.86, 103 -104).

I inledningen nämndes en studie som Bleich genomförde tillsammans med Lambert (2015). I denna studie undersöktes tio olika liberala demokratier för att se varför vissa länder infört striktare restriktioner mot rasistiska organisationer än andra. Studien fokuserade särskilt på vad författarna benämner som *predisposing factors* och *situational triggers*, det vill säga; faktorer som skapats av staternas historiska och samtida politiska landskap. Studien fann att de stater som vidtagit striktast åtgärder mot rasistiska organisationer var stater med en historia av icke-demokratiskt styre under 1900-talet. Enligt denna studie var detta den mest betydande faktorn bakom staternas olika förhållningssätt till rasistiska organisationer (Bleich & Lambert, 2015, s.122-123).

Afsharian (2019) har genomfört en komparativ studie där Sveriges och Tysklands förhållningssätt till rasistiska organisationer analyserats. I studien belyser Afsharian staternas olika förhållningssätt till internationell lag. Sveriges förhållningssätt till internationell lag beskrivs som ett dualistiskt system där internationella konventioner som staten ratificerar ska införlivas i nationell lagstiftning. Detta kan ske genom antingen inkorporering eller transformering. Det svenska systemet skiljer sig från det tyska systemet, där Tysklands monistiska system resulterar i att traktaten får en laglig ställning direkt vid implementering. Vidare menar Afsharian att de två staternas lagstiftning skiljer sig åt i det att Tysklands nationella lag präglas av arvet från andra världskriget på ett sätt som inte kan återfinnas i svensk nationell lagstiftning. Trots dessa skillnader belyser Afsharian likheterna mellan staterna i det att de båda är liberala demokratier (Afsharian, 2019, s. 41-42).

I Afsharians komparativa studie analyseras respektive lands rapportering till CERD-kommittén för att identifiera och analysera de olika staternas förhållningssätt till rasistiska organisationer. Författaren använder sig av kvalitativ innehållsanalys och av Kollmeyers teori om demokrati för att utforska ämnet (Afsharian, 2019, s. 42-43). Studien är från början en B-uppsats som sedan bearbetats och publicerats som artikel i den vetenskapliga tidskriften *Provocatio* som ges ut av Lunds universitet. I artikeln synliggörs tydliga skillnader i hur rättigheter värderas. Studien finner att Sveriges förhållningssätt till rasistiska organisationer som liberalt, samt att staten värdesätter föreningsfrihet över frihet från rasism i frågan om ett förbud mot rasistiska organisationer. Vidare finner studien att Tysklands förhållningssätt till rasistiska organisationer är av socialdemokratisk karaktär, samt att frihet från rasism kan utskiljas som viktigare än föreningsfrihet. Afsharian menar att olika demokratisyn, innebär bland annat olika sätt att förstå vad grunden för demokrati är, hur demokrati kan uppnås, samt vilka friheter som kan begränsas och inte (Afsharian, 2019, s. 41, 47,

50).

2.3 Min positionering till tidigare forskning

När det kommer till den svenska kontexten kring demokratisyn och frågan om införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer finns lite gjort på området. Därför vill jag genomföra en undersökning där den svenska riksdagsdebatten kring frågan om införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer undersöks utifrån ett demokratiperspektiv över tid. Denna studie kan bidra till en större förståelse kring fundamentala skillnader i de debatterande sidornas syn på demokrati och förhoppningsvis ge en mer nyanserad bild av den svenska debatten på beslutsfattarnivå. Vidare är denna studie ett bidrag till en större diskussion om värdekonflikter mellan mänskliga rättigheter och vissa former av demokratisyn.

3. Metod och material

I detta avsnitt kommer val av datainsamlingsmetod, material, analysmetod och forskningsetiska aspekter att presenteras, analyseras och diskuteras.

3.1 Material och datainsamlingsmetod

För att kunna undersöka riksdagsdebatten kring frågan om förbud mot rasistiska organisationer på ett fokuserat och välgrundat sätt kommer den här studien att använda riksdagsmaterial som empiriskt material. Med riksdagsmaterial menas statens offentliga utredningar (SOU), propositioner och kommittédirektiv. För att kunna få en uppfattning om hur frågan har diskuterats över tid har riksdagsmaterial samlats in från 1968 (första gången som frågan utreddes i Sverige, inför den svenska ratificeringen av CERD) och framåt.

Studiens material har främst hämtats från databaser tillhörande Sveriges Riksdag och Regeringskansliet. Vid de tillfällen då ett visst dokument, exempelvis propositioner från tidigare än 1995, eller äldre SOU:er, inte funnits tillgängliga i dessa databaser har detta material hämtats från lagen.nu.

Lagen.nu är en webbsida som samlar in dokument såsom exempelvis gällande lagar och förarbeten, däribland propositioner och SOU:er. De dokument som finns på den här webbsidan är i huvudregel inskannade pappersoriginal (lagen.nu, u.å.). Allt material som har hämtats från denna källa och använts i denna studie har varit inskannade pappersoriginal.

Denna typ av databas som använts i materialinsamlingen är vad Thurén (2000) benämner som faktadatabas; det vill säga, databaser som tillhandahåller offentliga handlingar (s.70, 83). Då dessa databaser inte enbart finns till för information, utan även används i myndigheters och företags löpande verksamhet, fyller de en större funktion vad gäller exempelvis tjänster i samhället och efterlevnad av lagar. På grund av dess samhällsliga funktion hanteras dessa databaser och ingående dokument och uppgifter med en särskild noggrannhet. Med detta som grund är det rimligt att anförtro en särskild tillit till de uppgifter som finns i denna typ av databas. Trots detta är det även viktigt att notera att fel även kan förekomma i offentliga handlingar, trots att dessa hanterats med större noggrannhet än många andra dokument. Detta är dock en ovanlig företeelse och inte något som bedöms vara sannolikt (Thurén, 2000, s.84, 86). Med detta sagt är det bra att vara medveten om att alltid förhålla sig kritiskt till empiriskt material.

I materialinsamlingen har fritextsökning med följande sökord genomförts: förbud mot rasistiska organisationer, lag mot rasistiska organisationer, rasistiska organisationer, rasism. Fritextsökning är en grundläggande sökmetod i databaser. Trots detta finns vissa frågor som är bra att vara medveten om och ha i åtanke när denna sökmetod används. Till exempel; Vilken indexering görs? Finns det material som inte kommer att nås av de valda sökorden? (Thurén, 2000, s. 72). Dessa frågor är svåra att besvara på ett utförligt sätt, men i och med att fenomenen kan beskrivas på ett abstrakt plan är det rimligt att anta att material kan missas i en fritextsökning. Utöver fritextsökning har jag därför även använt mig av materialets intertextualitet; det vill säga att jag, genom de kapitel och avsnitt i SOU:er som gett en historisk tillbakablick (se. t.ex. SOU 1991:75, kapitel 4), har kunnat hämta information om Sveriges tidigare överväganden och förslag i frågan om förbud mot rasistiska organisationer. Genom detta förfaringssätt har material kunnat ringats in med hög tillförlitlighet. Intertextualitet är särskilt vanligt förekommande inom riksdagsmaterial. Sammanfattningsvis genomfördes först en fritextsökning, därefter triangulerades materialet och kompletterades sedan med ytterligare källor.

Genom detta förfaringssätt fick jag fram totalt sju SOU:er, sex propositioner, ett utlåtande, två kommittédirektiv, fjorton motioner och åtta betänkanden. Av dessa saknades diskussion som relaterade till ämnet i en av propositionerna. Då huvudargumenten som framfördes i motionerna sammanfattades i SOU:erna valde jag även att inte analysera de sistnämnda djupare. Motionerna hade kunnat vara intressanta för att se hur partipolitiken sett ut under den här tidsperioden, men då

detta inte var relevant för denna studie valdes motionerna bort. Detta val var också motiverat av uppsatsens tidsmässiga och ordmässiga begränsningar. En djupare analys har genomförts på sju SOU:er, fem propositioner, ett utlåtande och två kommittédirektiv.

3.2 Analysmetod

Eftersom det empiriska materialet i denna studie är riksdagsmaterial, kommer en textanalytisk metod att användas i bearbetningen av detta material. Det finns många olika textanalytiska metoder, och olika metoder fokuserar på att urskilja och studera olika delar av en text (Boréus & Bergström, 2018, s.24). Då denna studie intresserar sig för att urskilja och jämföra bakomliggande demokratisyn i en riksdagsdebatt, behövs en analysmetod som fokuserar på just bakomliggande tankemönster för att analysera det empiriska materialet. Med detta som bakgrund är idé- och ideologianalys en lämplig analysmetod att använda i denna studie.

3.2.1 Idé- och ideologianalys som metod

Begreppet 'ideologi' betyder 'läran om idéer'. Det finns inte en entydig definition av vad varken en idé eller ideologi är. I den här studien kommer Boréus och Bergströms (2018) definition att användas. De beskriver idéer som tankekonstruktioner som är relativt stabila och varaktiga under en längre tid, och 'ideologier' som "[...] mönster eller regelbundenheter i människors tankekonstruktioner [...]" (Boréus & Bergström, s.133, 135-136). Idé- och ideologianalys används för att undersöka dessa typer av tankekonstruktioner. Att studera tankekonstruktioner är ett sätt att hjälpa oss förstå mer om människors världsbilder, drivkrafter och handlingsföreskrifter, vilket är ett givet intresse inom samhällsvetenskap. Idé- och ideologianalys kan även användas för att undersöka ideologiska aspekter av debatter, vilket den här studien ämnar göra (Boréus & Bergström, 2018, s. 171).

Vid idé- och ideologianalys godtar forskaren vissa grundantaganden om människan; som att människan är meningsskapande, reflekterande, självmedveten, idéskapande och använder sig av språk som medium för att kommunicera. Vidare antar forskaren att det är möjligt att studera något så abstrakt som idéer, i alla fall på ett indirekt sätt, genom att studera människans uttryck i exempelvis texter (Boréus & Bergström, 2018, s.138-139). Det finns olika sätt att genomföra en idé- och ideologianalys. I den här studien kommer idealtyper att användas som analysverktyg för att kunna besvara studiens forskarfrågor och i förlängningen uppfylla dess syfte.

3.2.2 Idealtypsanalys

En idealtypsanalys är en analytisk modell där sammansatta egenskaper av en tankebild hårdras för att kunna tydliggöra det utmärkande hos ett fenomen eller sammanhang. Genom detta tillvägagångssätt är det sedan möjligt att utveckla samhällsvetenskapliga analyser där verkliga fenomen eller sammanhang kan jämföras med idealtypen. Idealtyper bör inte förstås som “den rätta definitionen” av någonting, utan bör förstås så som Boréus och Bergström (2018) uttrycker det: “[...] en analytisk renodling av ett fenomen som skjuter vissa aspekter i förgrunden för att de är viktiga ut ett teoretiskt perspektiv”(s.148).

Genom att konstruera idealtyper är det möjligt att urskilja vilka övertygelser som varit framträdande över tid och hur de har tagit sig i uttryck. På detta sätt är det möjligt att undersöka idémässiga svängningar inom till exempel en debatt i samhället, som denna uppsats ämnar göra (Boréus & Bergström, 2018, s.150-151).

Idealtypsanalys som metod kan brytas ner till två praktiska steg:

1. Definiera de idéer eller ideologier som studien är intresserad av att undersöka. Detta görs genom att samla ihop ett antal egenskaper som tillsammans bildar en renodlad tankebild av tanke-systemets viktigaste drag. Detta kan göras, och görs ofta, med stöd i tidigare forskning (Boréus & Bergström, 2018, s.149). I denna studie har idealtyper konstruerats utifrån tidigare teoretikers och forskares skildringar av två demokratiinriktningar som redovisas i studiens teoriavsnitt. Det går även att läsa mer om det teoretiska ramverkets operationalisering under punkt 4.6.
2. Jämför empiriskt material med idealtyper för att undersöka i vilken utsträckning de stämmer överens med varandra. I inom vilka områden är text och idealtyper lika, respektive olika? Förändras relationen mellan text och idealtyp över tid? (Boréus & Bergström, 2018, s.149).

3.2.3 Kritisk reflexion

För att kunna analysera en text behöver den tolkas. Detta gäller både för textanalyser generellt, och i synnerhet för idé- och ideologianalyser (Boréus & Bergström, 2018, s.30-31). Detta kan ses som en av metodens potentiella svagheter. För att studieresultaten ska vara trovärdiga är det därför mycket viktigt att forskaren är medveten om sin egen bias i genomförandet av textanalytiska moment och alltid arbetar med stor noggrannhet och systematik. Det är också viktigt att underbygga de resultat

som framkommer i studien för att öka resultatens trovärdighet (Boréus & Bergström, 2018, s.30-31, 141).

Vidare kan konstruktionen av idealtyper som metoden kräver kritiseras. För att metoden ska vara effektiv krävs ett välarbetat och omsorgsfullt framtaget analysverktyg. Om idealtyperna är för grova i sin konstruktion finns risken att analysverktyget blir för trubbigt, vilket minskar analysmöjligheterna. Om idealtyperna å andra sidan blir för detaljerade, riskerar de att bli svåra att tillämpa på materialet. Vid användningen av denna metod är det viktigt att materialet ges rum att tala och att analysmodellen inte blir påtvingande. Vidare är det viktigt att undvika övertolkning av de resultat som framkommer i analysen. Om material eller resultat övertolkas, uppstår ett validitetsproblem och studiens trovärdighet sjunker (Boréus & Bergström, 2018, s. 165-166).

För att undvika dessa risker är det därför centralt att kontinuerligt vara medveten om den egna biasen, arbeta systematiskt med materialet och vara noggrann i utformningen av idealtyperna. Konstruktionsarbetet av idealtyperna kan ta tid att genomföra, men med välkonstruerade idealtyper kan systematiska jämförelser genomföras på ett effektivt sätt. Det kan även vara fördelaktigt att testa de konstruerade idealtyperna på en liten del av materialet innan de används på det fullständiga materialet. På så sätt kan felaktigheter i analysverktyget upptäckas i ett tidigt skede (Boréus & Bergström, 2018, s.165-166). I konstruktionen av idealtyperna bearbetades demokratiteoretisk litteratur för att finna särskiljande drag för en liberal-, respektive egalitär demokratisyn. För att precisera det analytiska verktyget lästes en del av materialet för att urskilja vilka värden som lyftes i detta. Baserat på detta konstruerades idealtyperna. Sedan har de konstruerade idealtyperna testats på en liten del av materialet innan hela materialet analyserats för att försöka upptäcka om ytterligare förändringar har varit nödvändiga. Vidare har idealtyperna diskuterats med min handledare och på så vis har input mottagits från en utomstående person. Under förarbetsprocessen har jag funderat över den egna biasen, men då studiens forskningsämne är en mycket komplex fråga som i materialet presenteras på ett sakligt vis har det varit förhållandevis lätt att förhålla sig neutral till studien. Dock har jag sett till att kontinuerligt reflektera över materialet under bearbetningsprocessen för att finna eventuell bias och på så vis undvika att denna påverkar materialframställningen.

3.3 Forskningsetiska aspekter

I utformningen och genomförandet av denna studie har hänsyn tagits till Vetenskapsrådets (2017) allmänna regler vad gäller god forskningssed; såsom att tala sanning, öppet redovisa studiens utgångspunkter, material och metoder, samt bearbeta allt material systematiskt och jämlikt (Vetenskapsrådet, 2017, s.8, 26). En annan aspekt som särskilt tagits i åtanke är huruvida denna studie bidrar till goda effekter. Den här studien kommer bland annat kunna bidra till en ökad kunskap kring den svenska riksdagsdebatten i frågan kring förbud mot rasistiska organisationer och även kring fenomenet av värdekonflikter inom fältet mänskliga rättigheter i stort. Dessa är positiva effekter. Då studien kommer att använda offentliga handlingar som material, är materialinsamlingen tämligen okontroversiell (Vetenskapsrådet, 2017, s. 22, 25-26).

Frågan om införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer är ett politiskt laddat ämne, då ställningstagande till rasistiska och nationalsocialistiska ideologier genomsyrar ämnet. Denna studie är dock utformad på ett sätt så att ämnet ska kunna undersökas på ett vetenskapligt och sakligt vis. Vidare är ett förbud mot rasistiska organisationer en komplex fråga, eftersom den involverar värdekonflikter som sträcker sig över bland annat yttrandefrihet, mötesfrihet, föreningsfrihet och rätten till personlig säkerhet. Med detta som bakgrund vill jag även medvetandegöra min intention att genomföra denna studie efter bästa förmåga och även påtala att mina egna utgångspunkter och förhållningssätt till studiens alla delar granskats kontinuerligt under studiens genomförande (Vetenskapsrådet, 2017, s.25-26). Till exempel kom jag på sökorden till fritextsökningen i materialinsamlingsprocessen med min förförståelse. Med hjälp av intertextualitet och triangulering av källor kunde jag se att min bias inte snedvridit min sökning. Detta var ett sätt att konkret granska min bias.

4. Teori

I den tidigare forskningen återkommer en diskussion kring hur olika sätt att se på demokrati, det vill säga demokratisyn, påverkar hur rättigheter prioriteras när en värdekonflikt uppstår. Detta i sin tur påverkar det praktiska utfallet av värdekonflikten. Dawood (2013) använder perspektiven liberal demokratisyn och egalitär demokratisyn i sin analys av den amerikanska debatten kring kampanjfinansiering i USA. På liknande sätt använder Afsharian (2019) perspektiven liberal demokratisyn och socialdemokratisk demokratisyn (som i grund och botten är detsamma som den egalitära demokratisynen som Dawood beskriver) när hon undersöker Tysklands och Sveriges olika

förhållningssätt till frågan om förbud mot rasistiska organisationer. Vidare hämtar Afsharian sin begreppsapparat från Kollmeyer (2010), som också diskuterar och jämför dessa två demokratisyner när han tar avstamp i den filosofiska diskussionen kring huruvida globaliseringen kan anses ha en positiv eller negativ inverkan på demokrati.

I denna studie kommer begreppen *liberal demokratisyn* och *egalitär demokratisyn* att användas som studiens teoretiska ramverk för att undersöka den svenska riksdagsdebatten i frågan om förbud mot rasistiska organisationer. I följande avsnitt kommer dessa teoretiska begrepp att beskrivas mer utförligt genom att diskutera och jämföra deras olika antagande i frågor som är centrala för studiens ämne. Detta avsnitt kommer att struktureras efter studiens centrala begrepp: mänskliga rättigheter, jämlikhet, diskriminering, frihet, yttrandefrihet, föreningsfrihet och statens roll i relation till mänskliga rättigheter.

4.1 Mänskliga rättigheter som koncept

Mänskliga rättigheter har sina rötter i den Lockeanska förståelsen av konceptet naturrätt (Jones, 1994, s.72). Enligt Locke var världen och allt i den skapad av Gud. Allt hade en naturlig ordning och funktion i det stora världssystemet. Till skillnad från resten av skapelsen var människan skapad med en självmedvetenhet och ett rationellt sätt att tänka, vilket tillät människan att förstå det system som Gud skapat och dess egna position inom det. I detta världssystem var människan beordrad av Gud att leva sitt liv efter Guds plan och följa den lag som Gud föreskrivit. Denna lag bestod av grundläggande regler kring hur människan skulle leva i relation till sina medmänniskor under sin tid på jorden. Den här lagen kallade Locke för *den naturliga lagen*. Den var naturlig i det att den inte var skapad av människan, utan av Gud. Enligt Locke var denna lag lika verklig och naturligt förekommande som träden i skogen. Locke menade att alla individer behövde förhålla sig till två lagar under sitt jordeliv: lagen från staten och den naturliga lagen från Gud. De lagar och regler som samhällets makthavare skapade behövde också de stå i linje med den naturliga lagen. I förlängningen reglerades alltså den samhällsliga lagen av den naturliga lagen, som bland annat satte gränser för vad makthavare kunde begära av sina undersåtar. Den naturliga lagen tillskrev människor både rättigheter och skyldigheter (Jones, 1994, s. 74-75).

Enligt Locke hade varje individ en naturlig rätt till sitt eget liv, frihet och egendom, och en naturlig skyldighet att inte skada någon annans rätt till liv, frihet eller egendom (Jones, 1994, s. 75-76). Rätten till liv förstod Locke som rätten att inte bli mördad, och rätten till frihet beskrevs som

individens rätt att inom vissa satta ramar få leva på det sätt denne ansåg lämpligt. Även i denna frihet var det underförstått att individen fortfarande var skyldig att följa den naturliga lagen (Jones, 1994, s.78).

Doktrinen av mänskliga rättigheter som används idag har sina rötter i Lockes teori om naturrätt, och påminner än idag i vissa avseenden om detta arv. Exempel på det är att rättigheter anses vara något som alla människor har, bara på grund av att de är människor. Och tanken kring att människor är berättigade till dessa rättigheter, oavsett om rättigheterna är något som erkänns av nationella lagar eller dylikt. Varken de rättigheter inom naturrätten eller människors mänskliga rättigheter som vi talar om idag är beroende av staters formella erkännanden för att kunna existera. Rättigheterna anses existera oavsett staters formella erkännande av dem. Detta gör bland annat att vi kan tala om stater som kränker mänskliga rättigheter (Jones, 1994, s. 81-82).

Men vilka rättigheter anses egentligen vara *mänskliga* rättigheter? Detta är en fråga som florerade under 1900-talet, då de så kallade "nya rättigheterna", som under epoken av de naturliga rättigheter inte hävdats som människans rättigheter, nu började beskrivas som mänskliga rättigheter. I den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna förklaras sociala, kulturella och ekonomiska rättigheter som mänskliga rättigheter. Deklarationen i sig är en utveckling av tidigare rättsdokument som beskrivit människans rättigheter och skyldigheter, som exempelvis Lockes teori om naturrätt. När denna utökning av rättigheter skedde följde en stor diskussion kring vad mänskliga rättigheter egentligen är (Jones, 1994, s. 86, 146). Är ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter verkligen mänskliga rättigheter?

4.2 Vilka rättigheter är mänskliga rättigheter?

Den liberala demokratisynen är starkt influerad av filosofiska tänkare som John Locke och John Stuart Mill. Förespråkare av denna demokratisyn anser ofta att mänskliga rättigheter endast bör vara de mest fundamentala rättigheter som en individ behöver för att kunna leva och förverkliga sig själv. Dessa rättigheter beskrivs ofta i grova drag som rätten till frihet och rätten till liv, vilket påminner om Lockes definition om människans fundamentala rättigheter. Dock innefattar dessa rättigheter om frihet och liv fler aspekter och beskrivs även i mer detalj nu, än under Lockes tid. Rätten till frihet kommer att diskuteras mer under punkt 4.4 *Frihet*. Enligt denna demokratisyn är en mänsklig rättighet en rättighet som alla människor kan åtnjuta, oberoende av yttre omständigheter, som exempelvis i vilket samhälle de är medborgare (Jones, 1994, s.146-147).

Förespråkare av en liberal demokratisyn förhåller sig generellt kritiska till påståendet att ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter skulle betecknas som mänskliga rättigheter. Detta eftersom dessa rättigheter inte anses tillhöra kategorin av grundläggande rättigheter som alla människor ska ha rätt till överallt, utan snarare ses som en önskan om en levnadsstandard som sträcker sig utöver de rättigheter som liberaler anser vara grundläggande. Utifrån en liberal demokratisyn ses ibland de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna som en uppsättning av relativa rättigheter som enbart kan tillskrivas vissa individer, beroende på vilket samhälle de är medborgare i. Enligt den liberala demokratisynen är inte en mänsklig rättighet en relativ rättighet som är beroende av särskilda samhällsskick, som exempelvis en välfärdsstat, för att kunna förverkligas. En mänsklig rättighet är, enligt denna demokratisyn, en grundläggande rättighet som alla individer ska ha rätt till överallt, alltid. Då de sociala, ekonomiska och kulturella rättigheterna anses vara djupt beroende av en fungerande välfärdsstat och dess resurser, menar ofta förespråkare av en liberal demokratisyn att dessa rättigheter inte bör anses vara mänskliga rättigheter (Jones, 1994, s.147, 157-159).

Den egalitära demokratisynen är influerad av socialistiska filosofer, som exempelvis Karl Marx och John Rawls. Förespråkare av en egalitär demokratisyn anser att alla människor föds lika i värde, men att individer föds med olika förutsättningar, vilket innebär att människor besitter olika positioner i livet redan från start. Individer anses alltså inte födas med lika förutsättningar, även om de föds lika i värde. Vidare menar förespråkare av en egalitär demokratisyn att samhällssystemets strukturer bygger på sociala orättvisor, som vidare diskriminerar och motverkar vissa individer och grupper i samhället. Vilket ytterligare skapar och förstärker orättvisa förhållanden vad gäller möjlighet att leva ett liv på lika villkor som andra medmänniskor och möjlighet att kunna åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Med detta som bakgrund menar ofta förespråkare av en egalitär demokratisyn att det är omöjligt att separera människan från det samhälle hen lever i, när frågan om mänskliga rättigheter diskuteras (Jones, 1994, s.161-163).

Vidare anser förespråkare av en egalitär demokratisyn att en grundläggande materiell levnadsstandard är nödvändig för att individer ska kunna utöva och åtnjuta sina medborgarpolitiska rättigheter, som exempelvis yttrandefrihet och föreningsfrihet. I Marshalls (1950) analys om medborgarskap i Storbritannien, som har kommit att bli mycket välkänd, belyser författaren att medborgare som besitter samma formella medborgerliga och politiska rättigheter, inte

nödvändigtvis besitter samma möjligheter att praktiskt kunna utöva dessa rättigheter. Marshalls analys visade att grundläggande socioekonomiska skillnader som exempelvis rikedom, social status, utbildning och arbete, påverkade brittiska medborgares möjlighet att praktiskt utöva sina formella medborgerliga och politiska rättigheter. Vidare visade analysens resultat att dessa formella rättigheter inte existerade i praktiken för de medborgare som tillhörde en lägre klass i samhället (Kollmeyer, 2010, s.182). Dahl (1989) utvecklar detta resonemang och menar vidare att socioekonomisk ojämlikhet förvisso är ett hot mot demokratin, men framhåller att politisk ojämlikhet som inte nödvändigtvis grundar sig i individens socioekonomiska position, utan i den särskilda kunskapen som individen besitter, utgör ett större hot mot demokratin (Cunningham, 2002, s.88).

Med detta som bakgrund anser förespråkare av en egalitär demokratisyn att ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter är nödvändiga mänskliga rättigheter för att kunna skapa förutsättningar för ett dragligt liv, samt möjliggöra för alla individer att praktiskt kunna utöva och åtnjuta sina mänskliga rättigheter (Jones, 1994, s.161-163).

4.3 Jämlikhet

Jämlikhet är ett centralt begrepp inom båda dessa demokratisyner, men i och med att vissa av demokratisynernas grundantaganden skiljer sig åt, är det inte förvånande att även uppfattningen av begreppet jämlikhet skiljer sig åt mellan dessa demokratisyner.

Utifrån en liberal demokratisyn förknippas ofta begreppet jämlikhet med alla individers möjlighet att åtnjuta sina mänskliga rättigheter i frihet, utan hinder från regerande makter. Att individen själv ska tillåtas arbeta sig fram mot sin utveckling och självförverkligande utan att hindras. Inom denna demokratisyn är således autonomi ett centralt begrepp. Den liberala förståelsen av autonomi är grundad i Immanuel Kants förståelse av begreppet, i det att människans autonoma natur ses som en grundläggande egenskap hos en individ, och därmed som en egenskap som bör respekteras och värnas om. Den liberala demokratisynens definition av autonomi är dock generellt mycket bredare än Kants, och kan i grova drag betecknas som individens förmåga att göra rationella och medvetna val, planera och genomföra planer, med syftet att realisera sig själva. Enligt en liberal demokratisyn bör inte en individs autonomi begränsas genom fysiska, psykologiska eller juridiska begränsningar. De få undantag där en sådan begränsning anses kunna vara legitim är i de fall där en individs handlingar kränker andra individers rätt till autonomi. I dessa fall kan en begränsning av frihet anses

vara nödvändig, men enligt en liberal demokratisyn är det mycket viktigt att en sådan begränsning sker på ett så icke-invasivt sätt som möjligt (Jones, 1994, s.124-125, 127-129).

Utifrån denna demokratisyn anses allmänhetens bästa kunna uppnås genom individers individuella självförverkligande och realiserande av sina egenintressen (Kollmeyer, 2010, s. 180-181).

Jämlikhet, utifrån en liberal demokratisyn, skulle alltså i grund och botten kunna ses som värnandet av individens autonomi. Genom att tillåta individer att utöva sina friheter och utveckla sig själva, anses jämlika förutsättningar kunna skapas för alla individer, och jämlikhet uppnås. Denna syn på jämlikhet har på senare tid kommit att förknippas med privatisering, marknadsekonomi och grundlagsskyddad begränsning av staters involvering (Kollmeyer, 2010, s. 180-181).

Inom den egalitära demokratisynen är begreppet jämlikhet starkt förknippat med konceptet att alla individer och grupper ska ha lika rättigheter och lika möjligheter att praktiskt kunna utöva och åtnjuta dessa rättigheter (Kollmeyer, 2010, s. 182). Utifrån grundantagandena att individer föds med olika förutsättningar, att samhällets resurser är ojämnt fördelade och att samhällets strukturer gynnar vissa grupper och missgynnar andra, är social rättvisa ett centralt begrepp inom den egalitära demokratisynen (Jones, 1994, s.161-163).

Den politiska teoretikern Alexis de Tocqueville menar att demokrati ofta associeras med rättvisa, samt att rättvisa i denna kontext ofta förknippas med en eller flera av följande tre former av jämlikhet: politisk jämlikhet, social jämlikhet och ekonomisk jämlikhet. Politisk jämlikhet refererar till att alla individer ska ha tillgång till att delta i val, samt att det politiska styret ska vara fördelat mellan alla medborgare, och inte bara tilldelas de som kommer från en elitistisk bakgrund. Social jämlikhet, refererar i Tocquevilles definition till att det inte längre ska vara möjligt att nekas politiska möjligheter på grund av rasistisk eller sexistisk diskriminering. Enligt Tocqueville kan ekonomisk jämlikhet ses som en förutsättning för möjliggörandet av en effektiv politisk och social jämlikhet (Cunningham, 2002, s.157-158). John Rawls anser också att det finns en stark teoretisk koppling mellan demokrati och politisk jämlikhet. I *En teori om rättvisa* (1971) formulerar Rawls två principer om rättvisa. Den första principen, frihetsprincipen, refererar till alla människors lika rättighet att, i så stor frihet som möjligt, kunna åtnjuta sina rättigheter. Denna princip kan möjliggöras och bibehållas genom jämlikt medborgerligt politiskt deltagande (Cunningham, 2002, s.157-158). Rawls andra rättvisepincip, differensprincipen, handlar om sociala och ekonomiska ojämlikheter. Enligt differensprincipen ska sociala och ekonomiska ojämlikheter ordnas så

tillgångarna gynnar alla, särskilt de mest utsatta i samhället, och så auktoritära positioner i samhället kan bli tillgängliga för alla människor. Rawls förtydligar att tillgångarna inte behövde fördelas exakt lika mellan alla individer, men att de ska fördelas och ordnas på ett sätt som gynnar alla och samtidigt tillgängliggöra positioner av auktoritet och ansvar för alla (Rawls, 1999, s.53). Den egalitära demokratisynen tar inspiration av dessa tänkares teorier och anser att social rättvisa är centralt för att kunna uppnå jämlikhet.

Som indikerats i ovanstående avsnitt om jämlikhet, antar den egalitära demokratisynen att samhällssystem i sig är grundade på diskriminerande strukturer, och vidare reproducerar diskriminerande mönster. Med detta som grund anser förespråkare av en egalitär demokratisyn att det finns ett behov av att aktivt motverka systemets inbyggda orättvisor för att motverka diskriminering och vidare uppnå jämlikhet. Utifrån en liberal demokratisyn ses ofta diskriminering vara ett fenomen där individer behandlas olika av medmänniskor, regerande makter eller dylikt. Inom denna demokratisyn uppfattas inte samhällssystemet vara diskriminerande i sig. Detta är en viktig distinktion i dessa två demokratisyners grundantaganden.

4.4 Frihet

Frihet är en mycket central del av i stort sett alla människorättsteorier. Trots detta råder delade meningar kring vad frihet i en kontext av mänskliga rättigheter egentligen är. I den mest restriktiva av meningar skulle det kunna innebära att vara fri från slaveri, att inte vara ägd av någon annan. På senare tid har rätten till frihet kommit att innebära mer än enbart frihet från slaveri (Jones 1994, s. 120-121). Jones (1994) menar att trots att ett samhälle är fritt från slaveri kan det fortfarande vara ett samhälle där människors friheter är mycket begränsade (Jones, 1994, s.121). Frågor kring vad frihet är och om/när/hur det är legitimt att begränsa en individs frihet, är frågor som diskuterats under mycket lång tid. Många teoretiker, filosofer och politiska ledare har även försökt skapa principer kring när det är rimligt att begränsa friheter som yttrandefrihet och föreningsfrihet. Här finns, återigen, delade meningar (Bleich, 2011, s.86). Även i dessa frågor om frihet, och mer specifikt yttrandefrihet och föreningsfrihet, påverkar demokratisynernas skilda grundantaganden om individens egenskaper och dennes mänskliga rättigheter, respektive demokratisyns resonemang.

4.4.1 Yttrandefrihet

Utifrån en liberal demokratisyn anses medborgerliga och politiska rättigheter vara fundamentala fri- och rättigheter för förverkligandet av ett stabilt demokratiskt samhälle (Kollmeyer, 2010, s.180-181;

Dawood, 2013, s. 293; Bleich, 2011, s.85). John Stuart Mill är en av många liberala teoretiker som belyser vikten av frihet för ett fungerande demokratiskt samhälle. I *Om friheten* (1859) lyfter Mill individens frihet till dess tankar, känslor och medvetande, som de viktigaste friheterna att skydda från inskränkning av statliga makter. Dessa friheter innefattar bland annat att tillåtas ha och uttrycka idéer och åsikter, förverkliga egenintressen, och utbyta tankar och idéer med andra individer (Cunningham, 2002, s.28, 31). Vidare anses yttrandefriheten vara vital i sökandet efter sanningen, samt för att kunna kritisera och granska de regerande makthavarna (Jones, 1994, s.136). Tanken om yttrandefriheten som en fundamental rättighet för en fungerande demokrati genomsyrar den liberala demokratiuppfattningen. En statlig begränsning och inskränkning av denna frihet ses därmed i många fall som otänkbar, och nödvändig att undvika, utifrån en liberal demokratisyn (Kollmeyer, 2010, s.180-181; Dawood, 2013, s. 293; Bleich, 2011, s.85; Jones, 1994, s. 108).

Trots detta förhållningssätt betyder det inte att handlingar som orsakar skada, som exempelvis förtal, ses som godtagbara handlingar. Inom en liberal demokratisyn anses det finnas vissa gränser för hur långt yttrandefriheten sträcker sig. Det finns inte någon entydig definition av var exakt dessa gränser går, men i situationer där statens säkerhet står på spel, eller där en annan individs mänskliga rättigheter kränks, anser många förespråkare av en liberal demokratisyn att det kan finnas legitim grund för att begränsa vissa fri- och rättigheter. Förtal som skadar en individs heder och ära, samt i förlängningen orsakar ekonomisk skada, anses inom en liberal demokratisyn vara ett särskilt stort brott. Detta i och med att äganderätten och friheten till framgång är centrala värden inom den liberala demokratisynen. I de fall där det bedöms finnas legitim grund att begränsa fri- och rättigheter, är det mycket viktigt för förespråkare av en liberal demokratisyn att begränsningar av fri- och rättigheter är proportionerliga och att, som tidigare nämnt, endast de mest nödvändiga begränsningarna tillämpas och att individens rätt till frihet värnas om i så stor utsträckning som möjligt (Bleich, 2011, s. 86, 106-107).

Likt förespråkare av en liberal demokratisyn anser även förespråkare av en egalitär demokratisyn att yttrandefriheten inte ska kunna utövas på ett sätt som inskränker på andras rättigheter. Dock är det tydligt att den egalitära demokratisynen generellt prioriterar denna aspekt högre, samt tolkar potentiell inskränkning av andras rättigheter på bredare sätt än den liberala demokratisynen. Många förespråkare av en egalitär demokratisyn anser att olika uttryck av yttrandefrihet värderas olika i samhället. Till exempel anses ofta ett uttalande från en individ som besitter mycket makt värderas högre i ett samhälle, än ett uttalande från en individ som besitter lite makt. Baserat på detta, menar

förespråkare av en egalitär demokratisyn att en individs position i ett samhälle även påverkar det ansvar individen bör vara skyldig att ta för sina uttryck. Om en individs ord innehar mycket makt, bör även stort ansvar tilldelas denna individ för dess ord. Utöver detta menar förespråkare av en egalitär demokratisyn att vissa uttryck av yttrandefrihet, som exempelvis rasistiska uttryck, är nödvändiga att begränsa i större utsträckning än vissa andra uttryck av yttrandefrihet, för att skydda andra individers rättigheter. Detta eftersom uttryck som dessa anses kunna göra stor skada och leda till missgynnandet av en redan utsatt grupp. Återigen är den sociala rättvisan ett kärnvärde inom den egalitära demokratisynen. Utifrån en egalitär demokratisyn anses vissa begränsningar och regleringar av yttrandefriheten och föreningsfriheten vara nödvändiga för att en demokrati ska kunna frodas (Bleich, 2011, s.4-5; Dawood, 2013, s.296).

4.4.2. Föreningsfrihet

Likt yttrandefriheten, anses även föreningsfriheten vara ett kärnvärde för en liberal demokrati (Bleich, 2011, s. 85). I Sverige syftar föreningsfriheten till “frihet att sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften” (SOU 2021:15, s. 39). Denna frihet syftar alltså till individens rätt att samlas och organisera sig i samhället. Utifrån de flesta demokratiinriktningar, däribland den liberala demokratisynen och den egalitära demokratisynen, ses föreningsfriheten som en grundläggande frihet för en fungerande demokrati.

För vissa liberala teoretiker, som John Stuart Mill, anses föreningsfriheten vara starkt sammanlänkad med realiserandet av andra friheter, exempelvis yttrandefriheten. Om det inte skulle vara möjligt att organisera sig skulle det försvåra utbytet av tankar och idéer, vilket Mill menar är vitalt för en välmående demokrati (Cunningham, 2002, s.31). Även inom den egalitära demokratisynen anses föreningsfriheten vara en grundläggande rättighet för en fungerande demokrati. John Rawls inkluderar till och med föreningsfriheten i en lista över grundläggande friheter som alltid ska prioriteras över andra samhällsliga mål (Bleich, 2011, s. 85).

Trots att ovannämnda friheter är högt aktade värden inom en demokrati, oberoende av demokratisyn, finns det ingen liberal demokrati som anser att denna frihet är, eller borde vara, en *absolut* rättighet (Bleich, 2011, s.85). Till exempel begränsar stater organisationer som utgör ett hot mot nationens säkerhet, eller som hotar dess demokrati och kan anses vara för farliga för att tillåtas fortsätta sin verksamhet (Bleich, 2011, s.86). Bedömningen kring de omständigheter under vilka det kan anses vara legitimt för en stat att begränsa en organisations rättigheter skiljer sig mellan en

liberal demokratisyn och en egalitär demokratisyn på liknande sätt som begränsningar av yttrandefriheten. Detta eftersom det i praktiken inte är ovanligt att dessa friheter till viss del överlappar varandra och ibland till och med flyter samman. Den liberala demokratisynen värderar individens frihet högt och menar att statsmakter bör vara mycket försiktiga vad gäller begränsning av dessa typer av rättigheter, då demokratin vilar på dessa grundläggande friheter som möjliggör en fri åsiktsbildning. Om friheter begränsas är det mycket viktigt att alla typer av sådana begränsningar präglas av en stark proportionalitetsprincip. Det är i denna demokratisyn som Sveriges regler kring begränsning av de positiva opinionsfriheterna har sina rötter. En egalitär demokratisyn har, likt dess inställning till begränsningar av yttrandefrihet, även en mer positiv inställning till begränsningar av föreningsfriheten. Eftersom social rättvisa utgör kärnvärdet inom denna demokratisyn. Återigen anser den egalitära demokratisynen att vissa begränsningar och regleringar av fri- och rättigheter kan vara nödvändiga för att möjliggöra andras fri- och rättigheter och vidare främja demokratin (SOU 2021:15, s. 40, Kollmeyer, 2010, s.180-181; Dawood, 2013, s. 293; Bleich, 2011, s.85; Jones, 1994, s. 108).

4.5 Statens roll

Att “de nya rättigheterna”, det vill säga de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna, finns med i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, menar Jones (1994) visar på ett skifte i tanken kring vad statens roll är och vad den bör göra för sina medborgares välmående (Jones, 1994, s.146). När Locke talade om människans naturliga rättigheter, beskrevs att människan hade naturliga rättigheter till sitt liv, sin frihet och sina egendomar, samt att människan hade en naturlig verkställande rättighet att beskydda dessa rättigheter. När större samhällen bildades och individer underkastade sig statsmakter, som exempelvis samhällsinstitutioner, menade Locke att individer gav upp rätten att skydda sina rättigheter och att detta ansvar istället tillföll statsmakten; både att tolka den naturliga lagen, se till att den följdes och bedöma när överträdelser hade gjorts. Enligt Locke ansågs rättigheter kunna försvaras på ett mer effektivt sätt genom detta mer kollektiva förfarande. Individer ansågs alltså ha samma rättigheter till liv, frihet och egendom som tidigare, men ansvaret för skyddet av dessa rättigheter tillföll nu samhällsinstitutioner på ett annat sätt än tidigare (Jones, 1994, s.76). Enligt Locke var statens primära uppgift är att upprätthålla individens naturliga rättigheter. Om detta ansvar missbrukades och ett styre kränkte dessa rättigheter kunde statsmakten förlora rätten att regera och kunde legitimt störtas (Jones, 1994, s.77). Denna Lockeanska tanke kring statens ansvar har tydlig influerat den liberala demokratisynen på statens roll, där det primära målet för ett demokratiskt system ofta anses vara att skydda individens rätt till

frihet (Kollmeyer, 2010, s.180-181). Den liberala demokratisynens vision för en stats roll i relation till individens rättigheter kan beskrivas som passiv i viss mening, i och med att statens ansvar primärt anses vara att *inte* hindra eller skapa hinder för individen.

När de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna tillkom genom den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, tillkännagavs ytterligare orättvisor mellan medborgare och ansvaret för motverkandet av dessa tillskrevs staten. Därigenom tilldelades staten ett större ansvar för medborgarnas välfärd än tidigare (Jones 1993, s.146). Detta överensstämmer med den egalitära demokratisynens beskrivning av statens främsta roll; att motverka politiska och socioekonomiska orättvisor, samt stärka samhällets sociala rättvisa (Kollmeyer, s.181). Enligt en egalitär demokratisyn tilldelas alltså staten ett ansvar att motverka sociala orättvisor i det egna samhället. I denna formulering av statens roll i relation till individens rättigheter skildras statens roll som aktiv, i den mening att staten förväntas agera för att begränsa de strukturer och handlingar i samhället som bidrar till större politisk, social och ekonomisk orättvisa, samt möjliggöra för alla individer att praktiskt kunna åtnjuta sina rättigheter. En egalitär demokratisyn anser, till skillnad från en liberal demokratisyn, att det redan existerar hinder för individer och grupper i samhällets strukturer och att staten har ett ansvar att agera på ett aktivt sätt för att motverka dessa orättvisor och på så vis skapa ett mer jämlikt samhälle (Jones, 1994, s.161-163, Kollmeyer, 2010, s. 181).

4.6 Det teoretiska ramverkets operationalisering

I detta teoriavsnitt har särskiljande drag för en liberal, respektive egalitär demokratisyn skildrats. Som läsare är det viktigt att vara medveten om att dessa demokratisyner inte är strikta läger där individer svart på vitt tillhör den ena demokratisynen eller den andra, utan att dessa tankesätt bör ses som flytande. Vidare kan de förändras och utvecklas över tid. Dessa demokratisyner bör förstås som ytterligheter av ett spektrum, och inte som binära punkter. Till exempel kan ett politiskt parti ha några politikområden som ligger närmare den liberala demokratisynen och samtidigt ha andra politikområden ligger närmare den egalitära demokratisynen. I vissa fall kan dessa kategorier av tankar och frågor även överlappa mellan dessa demokratisyner.

Vidare är det värt att nämna att mänskliga rättigheter som fält inte består av några få utvalda teorier som allmänt accepteras som "sanningen", utan av en uppsjö av teorier som tillsammans bildar det fält som vi förstår som mänskliga rättigheter. Det är ett fält av skilda meningar och olika perspektiv kring komplexa frågor som tillsammans delar en generell uppfattning om mänskliga rättigheter

(Jones, 1994, s.85). Utöver denna generella uppfattning finns många skilda meningar kring konceptets fundamentala attribut. Detta teoriavsnitt har skildrat två demokratiinriktningar utifrån ett urval av teoretiker. Avslutningsvis är detta teoriavsnitt utformat med syftet att skapa ett analysverktyg för att möjliggöra en undersökning av studiens forskningsfrågor. Det är utifrån detta perspektiv som teoriavsnittet bör förstås.

I denna studie används idealtyper som analysverktyg. Val av metod har diskuterats under punkt 3.2 *Analysmetod*. Trots detta är det lämpligt att även i detta avsnitt belysa vad syftet med användningen av idealtyper som analysverktyg i denna studie är. Idealtyper används i denna studie med syftet att kunna identifiera och urskilja olika värderingar i riksdagsdebatten om förbud mot rasistiska organisationer, och vidare koppla dessa värderingar till olika demokratisyner. Genom att genomföra en idealtypsanalys är det möjligt att synliggöra en potentiell positionsförskjutning och/eller problematikfördjupning i debatten över tid. Baserat på de två demokratisyner som diskuterats i teoriavsnittet har följande idealtyper tagits fram:

Idealtyper	Liberal demokratisyn	Egalitär demokratisyn
Syn på individens mänskliga rättigheter	Mänskliga rättigheter är rättigheter som alla individer har överallt, alltid. Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ses inte alltid som mänskliga rättigheter, då dessa ibland ses som "wants" istället för "needs". Alla individer besitter samma medborgerliga och politiska rättigheter.	Alla individer ska ha rätt att praktiskt kunna utöva sina rättigheter. Individer föds med olika förutsättningar. Vidare är samhällssystemet diskriminerande. En grundläggande materiell välfärd är nödvändigt för att praktiskt kunna utöva sina medborgerliga och politiska rättigheter (t.ex. yttrandefrihet och föreningsfrihet). Därför är ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter också mänskliga rättigheter.
Kärnvärden	Individens frihet.	Social rättvisa.

Jämlikhet	Ingen individ ska hindras från att utöva sina rättigheter. Alla ska behandlas lika. Centralt begrepp: autonomi.	Alla ska ha lika rättigheter och möjlighet att praktiskt kunna utöva och åtnjuta sina rättigheter. Centralt begrepp: social rättvisa
Frihet	Friheter som yttrandefrihet och föreningsfrihet är vitalt för en fungerande demokrati. Dessa rättigheter bör värnas om, respekteras och inte hindras. I största möjliga mån ska individens friheter inte begränsas.	Friheter som yttrandefrihet och föreningsfrihet är vitalt för en fungerande demokrati. På grund av skeva samhällsstrukturer som begränsar vissa individers och grupperns friheter är det ibland nödvändigt att begränsa vissa uttryck av yttrandefrihet, som exempelvis rasistiska uttryck, i större utsträckning än vissa andra uttryck av yttrandefrihet, för att skydda dessa individers rättigheter.
Syn på relationen mellan stat och individens mänskliga rättigheter	Staten bör verka för att inte inskränka individens friheter. Utöver fall där antingen statens säkerhet står på spel eller när andra individers rättigheter kränks, bör staten inte intervensera.	Staten bör verka för att aktivt mildra politiska och socioekonomiska orättvisor, samt stärka social rättvisa.

5. Resultat och Analys

I detta avsnitt kommer studiens resultat och analys att presenteras utifrån politiska processer under fem tidsperioder mellan 1968-2019. Dessa kommer att redovisas i kronologisk ordning för att på så vis synliggöra hur debatten utvecklas över tid.

5.1 Sveriges ratificering av CERD (1968 - 1971)

Inför Sveriges ratificering av, och tillträde till, FN:s rasdiskrimineringskonvention (CERD) genomfördes en grundlig utredning av en tillsatt kommitté för att utreda om svensk lagstiftning var i enlighet med konventionens krav, samt om och på vilket sätt ytterligare lagstiftning eller förändring av befintlig lagstiftning skulle kunna komma att bli aktuell vid Sveriges ratificering av

konventionen (SOU, 1968:68, s.1). Denna typ av genomgång av lagstiftning är praxis inför ratificering av konventioner, eftersom konventioner är bindande juridiska dokument (Popa, 2018, s. 11). I utredningens inledning lyfter kommittén att de värden som konventionen ämnar förverkliga, det vill säga att alla människor ska vara lika i värde och rättigheter samt lika inför lagen, är värden som redan är djupt rotade i Sverige och att Sverige fortsatt ställer sig bakom dessa. När konventionen röstades igenom i FN:s generalförsamling röstade Sverige även för konventionen (SOU 1968:68, s.9).

I utredningens beskrivning av konventionens krav lyfts att “varje stat som biträder konventionen förbinder sig att på ett antal specificerade punkter vidta åtgärder, vid behov lagstiftningsåtgärder, för att komma till rätta med yttringar av sådana [rasistiska] fördomar” (SOU 1968:68, s.9). I denna beskrivning och det resonemang som följer kan ett starkt grundantagande om staters rätt till självbestämmande i det internationella systemet urskiljas; det vill säga att varje stat ska ha rätt att själva fatta beslut kring vilka medel som bedöms vara lämpliga för motverkandet av rasdiskriminering inom den egna staten. Vidare anspelar uttalandet på en idé att ansvaret för att vidta sådana åtgärder tillfaller statsmakten. Dessa grundantaganden är intressanta att notera redan nu, i och med att de argument som framförs i denna utredning, och även argument som framkommer i senare diskussioner, till viss del färgas av dessa grundantaganden.

I utredningen ges en lägesbeskrivning kring förekomsten av, och opinionen kring, rasdiskriminering i det svenska samhället. Sverige beskrivs ha en homogen befolkning, som på senare tid sett tecken på en ökad ström av invandring. Vidare beskrivs trakasserier mot folkminoriteter som sällan förekommande (SOU 1968:68, s.10). Fram till 1960 var föreskrifter mot rasdiskriminering i Sverige riktade att motverka anti-semitisk propaganda, och detta särskilt inom servicetjänster i samhället, såsom exempelvis restaurang, hotell och biografier, där denna typ av propaganda förekommit. Under 1960 kom riksdagsdebatten även att handla om behovet att börja inkludera andra folkgrupper i lagstiftningen än tidigare, samt att skydd mot rasdiskriminering även ska gälla individer, och inte bara folkgrupper som tidigare. De interpellationer som framfördes i denna diskussion besvarades av den dåvarande chefen för justitiedepartementet den 27 januari 1960. Han talade för “[...] upplysning och uppfostran av det uppväxande släktet till respekt och aktning för människovärdet” (SOU 1968:68, s.12) som det mest effektiva sättet att motverka rasism på lång sikt. Även i utredningens framställning av den samhälleliga opinionen framkommer det att upplysning och fostran av de

kommande generationerna ses som nyckeln till långsiktigt motverkande av rasdiskriminering (SOU 1968:68, s.10, 12).

I övrigt uppges den allmänna opinionen vara enhetlig i sitt ställningstagande att rasdiskriminering är fel. Utöver detta anses de fall av rasdiskriminering som skett under denna tid ha visat på myndigheters begränsade möjligheter att agera när rasdiskriminering inträffat (SOU 1968:68, s.10). Baserat på detta uttrycker utredningen att "Ett mer vittgående förbud mot rasdiskriminering än brottsbalkens bestämmelser om hets mot folkgrupp är behövt och skulle kunna bli ett värdefullt stöd för den opinion som på goda grunder utdömer yttringar av rasfördomar var de än förekommer" (SOU 1968:68, s. 10). Samtidigt belyser utredningen att det inte är enligt svensk rättsprincip att stifta lagar på ett så pass sällan förekommande fenomen och framför tydligt att CERD endast kan ses som en utgångspunkt för Sverige, i och med att Sverige har egna rättstraditioner att förhålla sig till (SOU 1968:68, s.10, 12). Återigen hävdar Sverige tydligt sin rätt till självbestämmande. Vidare betonas vikten av nationella rättstraditioner, samt att dessa ska respekteras och följas.

I denna utredning finner kommittén att förbud mot deltagande i rasistisk propaganda samt förbud mot bildande eller deltagande i sammanslutningar som bedriver rasdiskriminerande verksamhet täcks in i befintlig lagstiftning. Dels i regeln om hets mot folkgrupp och dels i brottsbalkens regler om förtal och förargelseväckande beteende. Dock saknas fullt rättsskydd för följande punkter; allt spridande av idéer som grundas på rasöverlägsenhet eller rashat, uppvigling till rasdiskriminering, stöd av denna typ av verksamhet (exempelvis ekonomiskt stöd) samt konstateras avsaknaden av möjlighet att förbjuda eller olagligförklara denna typ av organisation i svensk lag (SOU 1968:68, s. 61-62, 76).

1966 yrkades i två separata, men snarlika, motioner att förslag till lag mot rasdiskriminering skulle arbetas fram och att nödvändiga åtgärder skulle genomföras innan tillträdet till konventionen. Motionärerna ansåg att den ökade invandringen gav upphov till att statsmakterna skulle vidta nödvändiga åtgärder för att motverka tendenser att hålla dessa personer utanför samhällsgemenskapen (SOU 1968:68, s.15-16). Som svar på dessa motioner belyser utredningen att det faktum att rasdiskriminering förekommer i Sverige är i sig anledning att överväga ytterligare åtgärder, men att det är av intresse att utforska andra sanktionsformer än just kriminalrättsliga. Detta i enlighet med svensk rättsprincip som talar för att kriminalisering endast bör användas när andra

sanktionsformer visats sig vara otillräckliga medel för att uppnå önskad ordning i samhället. Vidare lyfts svårigheter i bevisning som anledning att inte stadga sanktioner i lag mot rasistiskt beteende. Kommittén betonar vikten av att en lag ska kunna vara tillämpningsbar (SOU 1968:68, s.57). Utredningen lyfter vidare att det finns en nödvändighet att, med aktning för yttrandefriheten, definiera var gränserna för rasistiska idéer och omdömen som inte ska spridas ska gå och poängterar att principerna om yttrandefrihet och föreningsfrihet inte bör inskränkas för realiserandet av artikeln 4b (SOU 1968:68, s.59). Det nuvarande förhållandet i Sverige anses inte motivera ytterligare åtgärder. Vidare anser kommittén att det inte finns någon anledning att överväga ett stadgande om olagligförklarande eller förbud av rasistiska sammanslutningar, eller att föreslå en prövning av ändring eller utvidgande av föreningsfriheten i Sverige (SOU 1968:68, s.62).

I de förslag som framförs i utredningen poängterar kommittén att det finns en begränsning i vad som kan komma att bli straffbart. Med hänsyn till yttrandefriheten kan exempelvis inte alla uttryck om folkgrupper bli straffbara (SOU 1968:68, s.76). Kommittén föreslår att definitionen av föremål för hot etc. i hets mot folkgrupp bör vidgas till att inkludera fler folkgrupper samt kollektiv av folkgrupper. Denna förändring skulle kunna ge större möjlighet att straffa spridandet av rasistiska idéer och åsikter, i enlighet med artikel 4b (SOU 1968:68, s.59).

I utredningen framgår en tydlig idé om att realiserandet av artikel 4b inte bör innebära inskränkning av yttrandefriheten eller föreningsfriheten (SOU 1968:68, s.59). Detta förhållningssätt indikerar en prioritering av frihet som ett centralt värde för en demokrati. Detta står i linje med den liberala filosofen John Stuart Mills (1859) tankar om frihet som ett prioriterat värde att skydda från inskränkning av statliga makter (Cunningham, 2002, s.28, 31). Vidare framhåller Kollmeyer (2010) att en liberal demokratisyn ofta anser att statens primära mål är att skydda individers friheter och endast begränsa friheter om statens säkerhet står på spel eller när andra individers rättigheter kränks (s.180-181). I detta fall skulle det kunna hävdas att individers rättigheter kränks, men i och med att kommittén bedömer att rasdiskriminering sker i en så pass liten utsträckning kan det ändå anses rimligt utifrån en liberal demokratisyn att situationen som beskrivs i denna utredning inte utgör tillräcklig grund för en så pass restriktiv lagstiftning som ett införande av ett förbud mot rasistiska organisationer. Vidare uppger utredningen att svensk lag saknar möjlighet för en sådan lagstiftning i dagsläget, samt att kriminalisering som sanktionsform bör användas restriktivt, i enlighet svensk rättstradition (SOU 1968:68, s.57). Denna rättstradition överensstämmer väl med Kollmeyers (2010) beskrivning av en liberal demokratisyn på staters begränsning av individers rättigheter som

precis nämnts.

Kommittén tydliggör även sin ställning att införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer inte anses vara aktuellt för närvarande (SOU 1968:68, s.62). Som konsekvens av detta lyfts inte för- och nackdelar med ett eventuellt förbud, utan diskussionen stannar vid bedömningen att ett sådant förbud inte är aktuellt. Istället för ett förbud lyfts upplysning och fostran av de kommande generationerna som nyckeln till långsiktigt motverkande av rasdiskriminering (SOU 1968:68, s.10, 12). Denna tilltro till att människan kan upplysas till att se rasism som en irrationell idékonstruktion och därigenom nå en åsikts- och idéförändring hos individer kan härledas till den liberala tilltron på människans förmåga att fatta rationella beslut.

Baserat på de grundantaganden som antas i utredningen och de argument som lyfts, är det rimligt att anta att det förslag som föreslås i utredningen gällande utvidgning av definition av föremål för brott i regeln om hets mot folkgrupp kan tolkas som grundat i en idé om att förhindra att andra individers rättigheter kränks på grund av vissa individers förfarande. Detta kan anses stå i linje med både en liberal - och en egalitär demokratisyn. Generellt kan dock konstateras att utredningens argument övervägande överensstämmer med en liberal demokratisyn.

Ratificering föreslås

Utredningen SOU 1968:68 följdes av en proposition från den svenska kungen. I denna proposition föreslås riksdagen att godkänna CERD (Prop. 1970:87, s.1). Propositionen menar att den rasdiskriminering som förekommer i Sverige inte kan förnekas och att åtgärder mot detta bör vidtas för att förhindra en fortsatt utveckling av så kallade "svårartade former av diskriminering" som redan visats ske i andra länder, som exempelvis Storbritannien (Prop. 1970:87, s.14). I propositionen återges att kommittén i utredningen SOU 1968:68 framhållit att svensk rätt inte har tillräcklig täckning för vissa föreskrifter i artikel 4b i nuläget. Till exempel saknas möjlighet att förbjuda rasistiska organisationer eller deltagandet i sådana, vilket i artikel 4b uppges vara ett uttryckligt krav (Prop. 1970:87, s.24-25). Trots den uttryckta oron om diskrimineringens potentiella utveckling som lyfts i propositionen, återges samma argument som i utredningen från 1968. Bland annat framhävs vikten av att yttrande- och föreningsfriheten inte ska inskränkas genom artikel 4b, att omständigheterna i Sverige i nuläget inte visar på nödvändighet att utforska varken utvidgning eller ändring av föreningsfriheten, samt att svårighet med bevisning talar emot att lagstifta ett förbud mot rasistiska organisationer (Prop. 1970:87, s.25, 27). Den enda juridiska förändring som

föreslås i propositionen är att föremålet för den brottsliga handlingen hets mot folkgrupp bör utvidgas, likt förslaget i utredningen från 1968 (Prop. 1970:87, s.27).

Förändringsförslaget i proposition 1970:87 antogs samma år (1970) och beslutades träda i kraft 1 juli 1970. I detta beslut lyfts även en vidsträckt yttrandefrihet som en fundamental förutsättning för en fungerande samhällsdebatt. Vidare uttrycks att samhället inte borde göra några som helst inskränkningar i yttrandefriheten genom lagstiftning än de som anses vara ytterst nödvändiga för att "värna om andra betydande enskilda och allmänna intressen" (1970:L1u47, s.24, 28-39). År 1971 ratificerade Sverige CERD utan reservation för artikel 4b (OHCHR, u.å.).

Då argumenten i dessa dokument i stort sett är en återupprepning av de argument som lyfts i utredningen från 1968, kan konstateras att utredningen från 1968 möts av stöd och samstämmighet från de efterkommande instanserna i den politiska processen av ratificering. De argument som förs fram kan fortsatt härledas till en liberal demokratisyn där individers rätt till frihet utgör det centrala värdet som bör skyddas och där synen på statens möjliga agerande domineras av inställningen att staten inte bör verka på ett sätt som begränsar dessa friheter. Diskussionen i den här rättsprocessen resulterar i att ett regelrätt förbud mot rasistiska organisationer inte föreslås.

5.2 Förföljelse av invandrar- och minoritetsgrupper förbjuds (1978 - 1982)

Efter att lagstiftningen från 1970 trätt i kraft behandlades den inte igen i riksdagen förrän 1978/79 när en motion (1978/79:1600) föreslog införandet av en ny paragraf i 16 kap brottsbalken som handlade om en ordning med en målsägande vid hets mot folkgrupp. Detta förslag uppkom efter att domstol i rättsfallet NJA 1978 fastslagit att en målsägandetalan inte kunnat förekomma vid ett sådant brott (SOU 1981:38, s.47). Justitiekommittén ställde sig inte bakom motionens förslag och menade att det fanns betydande komplikationer kopplat till tillämpningen av en sådan bestämmelse. I motionen 1978/79:1600 föreslogs även att riksdagen, genom regeringen, skulle ge diskrimineringsutredningen tilläggsdirektiv att utreda så att minoriteter får det skydd som CERD avser (SOU 1981:38, s.48). Detta, i kombination med mottagen kritik från FN:s rasdiskrimineringskommitté, föranledde att frågan om förbud mot rasistiska organisationer utreddes ännu en gång år 1981.

I utredningen från 1981 (SOU 1981:38) anses Sverige uppfylla de krav som ställs i artikel 4b. Detta eftersom individer som är medlemmar i organisationer som för ut rasistiska budskap kan bestraffas

om de deltar i en sådan verksamhet, genom de regler om hets mot folkgrupp som föreskrivs i såväl brottsbalken som tryckfrihetsförordningen. Med detta som grund menar utredningens kommitté att det i praktiken inte är möjligt att bedriva eller verka för en rasistisk verksamhet utan att bryta mot svenska regler om hets mot folkgrupp. Som svar på FN:s kritik framhåller kommittén varje medlemsstats rätt att själv bedöma vilka metoder som anses lämpliga för att uppfylla konventionens bestämmelser. Kommittén belyser även att det numera är möjligt att en dag i framtiden kunna förbjuda rasistiska organisationer om så behövs. Detta enligt ett lagutrymme som tillkom 1973. Det finns alltså inga grundlagshinder för ett sådant förbud, men eftersom Sverige anser sig uppfylla kraven i artikel 4b genom andra sanktioner än ett uttryckligt förbud, som till exempel genom BrB 16:8, är det enligt kommitténs mening inte nödvändigt i nuläget att införa ett uttryckligt förbud mot rasistiska organisationer (SOU 1981:38, s.13, 74).

I utredningens slutsatser föreslås istället ett tillägg i BrB 18:4 för att förbjuda förföljelse av invandrar- och minoritetsgrupper. Kommittén framhåller att ett sådant tillägg i första hand skulle vara en signal för statens ogillande av rasistiska sammanslutningar. Detta eftersom förekomsten av organisationer som ägnar sig åt förföljelse av invandrar- och minoritetsgrupper inte bedöms vara betydande. Med detta som bakgrund anser kommittén även att ett förbud mot rasistiska organisationer som sådana inte är nödvändigt i nuläget. Vidare konstateras att kravet i artikel 4b om förbud mot organisationer som främjar eller uppmanar till diskriminering och deltagandet i dessa, innebär en inskränkning i den svenska föreningsfriheten. Detta är en frihet som, utöver ett undantag i BrB 16:4 om olovlig kårverksamhet, är i princip oinskränkt i Sverige och som det finns en önskan att värna om (SOU 1981:38, s.73, 75-76).

Det förslag som framställs i denna utredning angående ett tillägg i BrB 18:4 för att förbjuda förföljelse av invandrar- och minoritetsgrupper formuleras även senare i en proposition som hemställer om en vidgad beskrivning av både skyddsobjekt och den brottsliga handlingen i bestämmelsen om hets mot folkgrupp. Propositionen antas (Prop. 1981/82:58, s. 22, 25).

Likt utredningen från 1968 (SOU 1968:68) kan klassiska karaktäristiska drag av en liberal demokratisyn även urskiljas i utredningen från 1981. Föreningsfriheten framhålls som ett centralt värde för den svenska demokratin som bör värnas om i så stor utsträckning som möjligt. Vidare kan konstateras att utredningen förhåller sig fortsatt restriktiv till idén om införandet av ett förbud. Det är intressant att se hur pass konsekvent dessa ovannämnda värden framhålls från 1968 fram tills

1981. Trots att frågan utreds i olika tider är det mycket lite som förändras i vad utredningarna kommer fram till. Det som är nytt i denna utredning är att det nu finns lagutrymme för att en dag kunna införa ett förbud mot rasistiska organisationer. De värden som lyfts i denna utredning fortsätter att överensstämma med en liberal demokratisyn.

5.3 Internationella påtryckningar och nya riktningar (1983-1987)

1983 skärps tonen i FN:s kritik mot Sverige för att ett förbud mot rasistiska organisationer ännu inte har införts. Bland annat menar FN:s övervakningsorgan att Sverige inte efterlever de konventionsåtaganden som de förbundit sig att följa. Detta resulterar i att frågan om förbud mot rasistiska organisationer utreds ännu en gång 1984. Denna utredning genomförs av samma kommitté som utredde frågan år 1981 (SOU 1984:55, s.187).

I denna nya utredning listas argument för och emot ett sådant förbud. I argument mot ett förbud mot rasistiska organisationer framkommer att "Nynazistiska och andra liknande organisationer har aldrig utgjort och kommer sannolikt aldrig att utgöra någon allvarlig fara för den svenska demokratin." (SOU 1984:55, s.188). Kommittén anser även att införandet av ett förbud i sig skulle kunna skapa ytterligare spänningar mellan de grupper som förbudet skulle beröra. Vidare belyser utredning Sveriges vision att värna om föreningsfriheten och begränsa denna i så liten utsträckning som möjligt. Utöver detta lyfts även att existerande regler och sanktioner ännu är långt ifrån uttömda och att införandet av ett förbud mot organisationer som sådana sannolikt skulle få liten effekt. Detta eftersom organisationer med enkelhet kan återuppstå under ett nytt namn kort efter att de förbjuds. Utredningen bedömer att risken för detta är stor (SOU 1984:55, s.188).

I argument för ett förbud mot rasistiska organisationer belyses dels ett formellt skäl i att Sverige har ratificerat CERD och därigenom har en formell skyldighet att efterleva dess krav. Artikel 4b i CERD är mycket tydlig i frågan om förbud mot rasistiska organisationer. Vidare framhålls att det är viktigt för Sveriges trovärdighet internationellt att landet reagerar på FN:s tydliga markeringar. Kommittén lyfter även att det förekommit fall där formella anledningar hindrat utfärdande av dom för brott mot BrB 16:8. Ett förbud mot rasistiska organisationer skulle kunna hjälpa myndigheter i sitt verkställande arbete. Slutligen lyfts idén att införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer skulle kunna ses som en allmän moralisk skyldighet, och att ett sådant förbud skulle vara en tydlig markering av statens ogillande för denna typ av sammanslutning (SOU 1984:55, s. 189).

Baserat på ovannämnda argument rekommenderar kommittén regeringen att överväga frågan om förbud mot rasistiska organisationer på nytt. Vidare rekommenderas riksdagen att införa ett sådant förbud. Det formella förslaget är “[...] ett tillägg till BrB 16:8 som innebär en kriminalisering av bildandet av eller deltagandet i organisationer vars verksamhet främjar eller uppmanar till förföljelse på etnisk grund.” (SOU 1984:55, s.189).

I propositionen som följer utredningen (prop. 1986/87:151) framhålls det tydligt att ett uttryckligt förbud mot rasistiska organisationer inte föreslås i propositionen. Istället föreslås en vidgning från den nuvarande ansvarsbestämmelsen som gör rasistiska yttrande i offentligheten till en straffbar handling. Mer detaljerat innebär förslaget en skärpning av ansvarsbestämmelsen om hets mot folkgrupp som skulle innebära att spridning av rasistiska yttranden kan bli straffbart. Detta skulle träffa yttranden mellan exempelvis vänner och inom organisationer. Detta förslag föreslås med syftet att förhindra rasistiska organisationers verksamhet (Prop. 1986/87:151, s.104).

Propositionens föredragande menar att rasistiska organisationer förvisso existerar och att rasistiska aktiviteter förekommer. Vidare anses dessa vara viktiga att följa utvecklingen på framöver. I nuläget bedöms dock dessa grupper vara mycket små, splittrade och utan inflytande. Förändringen som propositionen föreslår menas därför vara tillräcklig som reglering för att få önskad effekt på dessa typer av organisationer. Vidare uppges en rad anledningar mot införandet av ett uttryckligt förbud; tillämpningssvårigheter, risken att dessa organisationer skulle drivas under jord och potentiellt göra dem både svårare att kontrollera och farligare, samt att Sveriges rättsprinciper förhåller sig restriktivt mot lagstiftning som begränsar föreningsfriheten. Utöver detta indikerar resultat från andra länder att ett förbud inte är särskilt effektivt (Prop. 1986/87:151, s. 111). Denna proposition godkändes och ärendet togs vidare till andra instanser (prop 1986/87:151 s.188).

I utredningen från 1984 kan vi börja urskilja tecken på trendbrott i relation till de tidigare diskussionerna från 1968 fram till 1982. Tidigare har själva frågan om förbud mot rasistiska organisationer knappt diskuterats, utan snarare har anledningen till varför ett sådant förbud inte varit aktuellt motiverats ett antal gånger utifrån ett antal olika aspekter. I denna utredning lyfts argument både för och mot ett sådant förbud och de värden som framhålls i argumenten överensstämmer till viss del med den liberala demokratisyn som dominerat debatten tidigare, men i vissa argument framträder även värden som överensstämmer mer med en egalitär demokratisyn.

Det första argumentet som redogjordes för i utredningen från 1984, som handlade om hot, fokuserade på om rasistiska organisationer kunde anses utgöra ett hot mot *den svenska demokratin* eller inte. Att fokuset i denna fråga låg på den svenska demokratin, istället för hot mot individers rätt att inte bli förföljda eller utsatt för kränkningar, indikerar en förankring i en liberal demokratisyn. Som Bleich (2011) lyfter, anser ofta förespråkare av en liberal demokratisyn att de få tillfällen där det skulle kunna anses legitimt att en stat begränsade individers yttrande- och föreningsfrihet, skulle vara om statens säkerhet står på spel eller om andra individers rättigheter kränks (Bleich, 2011, s. 86, 106-107). Situationen i Sverige vad gäller rasism, skulle kunna anses vara ett en situation där andra individers rättigheter kränks, men i tidigare utredningar har det tydligt framkommit att kränkningarna inte bedömts vara av tillräcklig storlek för att legitimera en så pass strikt sanktion som att begränsa individers föreningsfrihet, vilket ett förbud mot rasistiska organisationer innebär. Liknande bedömning framkommer i denna utredning från 1984 (se. 1968:68, s.57, 1984:55, s.188).

Därefter lyfts argumentet att existerande regler och sanktioner ännu är långt ifrån uttömda. Detta argument stämmer överens med ett argument som varit återkommande i tidigare diskussion om förbud mot rasistiska organisationer; nämligen att kriminalisering endast bör användas som sanktionsform när andra medel är uttömda, i enlighet med svensk rättsprincip (se t.ex. SOU 1968:68, s.57). Detta restriktiva förhållningssätt faller in under den liberala demokratisynen på jämlikhet, frihet och statens roll som talar för att staten, i så stor utsträckning som möjligt, inte bör inskränka eller begränsa individers friheter (se t.ex. Kollmeyer, 2010, 180-181). Trots detta framhålls även att ett förbud skulle kunna hjälpa myndigheter i sitt verkställande arbete. Här uppstår en nyansering av ett problem. Å ena sidan anses de befintliga sanktionerna och reglerna inte vara uttömda, och å andra sidan uppges ytterligare metoder för begränsning av dessa organisationer kunna vara nödvändiga för hjälpa myndigheterna i deras verkställande arbete.

I utredningen från 1984 kan också ett trendbrott utläsas i beskrivningen av Sveriges formella skyldighet gentemot artikel 4b i CERD. I tidigare diskussioner har Sverige ihärdigt framhållt sin rätt att själv bestämma metod för realiserandet av artikeln (se t.ex. SOU 1968:68, s.9; Prop. 1970:87, s. 24-25; SOU 1981:38, s.74). I denna utredning skildras istället en idé om att Sverige, trots allt, kanske inte uppfyller kraven som artikel 4b ställer på medlemsstater som ratificerat konventionen (1984:55, s. SOU 1984:55, s.189). Detta är en mycket intressant utveckling, då detta argument

motsätter sig ett av de mest återkommande argument för Sveriges försvar.

Ett nytt argument som lyfts i denna utredning är att införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer skulle kunna ses som en allmän moralisk skyldighet. Detta argument kan härledas till en idé om var gränserna av individers friheter går och en tanke om att staten har ett ansvar att skydda dess medborgare och motverka politiska, sociala och ekonomiska orättvisor i samhället, samt stärka den sociala rättvisan i samhället. Dessa idéer faller inom en egalitärdemokratisk syn på frihet och på relationen mellan staten och individens mänskliga rättigheter.

Att ett förbud mot rasistiska organisationer rekommenderas utredas ytterligare i utredningens rekommendationer, indikerar ett skifte i prioritering av värden jämfört med tidigare diskussioner om frågan. Tidigare har idéer om individers friheter som det högst prioriterade värdet dominerat diskussionen och återspeglats i besluten (se t.ex 1968:68, s.59, 62). Trots att individers friheter ännu prioriteras högt kan ett trendbrott urskiljas vad gäller prioritering av värden. Till exempel framhålls att det ibland är nödvändigt att begränsa vissa uttryck av frihet för att skydda andras individers rättigheter. Vidare anses det vara statens ansvar att verka för att stärka social rättvisa. Dessa värden står i linje med en egalitär demokratisyn och ges en högre prioritering i denna utredning än i tidigare debatt.

En ny fråga som lyfts i denna utredning som är särskilt intressant att belysa, är hur enkelt det är för organisationer i Sverige att bli en ny juridisk person och hur detta kan skapa betydande komplikationer i tillämpningen av ett förbud mot rasistiska organisationer. Detta är en aspekt som återkommer längre fram i tiden, och som även kommer att diskuteras i uppsatsens diskussionsavsnitt.

Utredningens förslag och nya trender tas inte emot väl i den proposition som följer (prop. 1986/87:151). Istället för att föreslå en utredning av möjligheter kring införande av förbud mot rasistiska organisationer föreslås en skärpning av ansvarsbestämmelsen om hets mot folkgrupp som skulle innebära att spridning av rasistiska yttranden kan bli straffbart. Propositionen antar ett restriktivt förhållningssätt till införandet av lagar som skulle innebära begränsning i föreningsfriheten, i enlighet med svensk rättsprincip. Detta ställningstagande synliggör två värden som är starkt förknippade med en liberal demokratisyn. Det första är att föreningsfriheten i största möjliga mån inte bör begränsas, utan att människan ska ha rätt att leva i frihet med minimalt med

begränsningar från statsmakter. Det andra är att staten generellt inte ska intervensera i människans sätt att leva. Detta med undantag för vissa mycket specifika fall som nämnts tidigare. Denna proposition framhåller med andra ord liknande värden som de utredningar och diskussioner som föregått utredningen från 1984. De nya tankar som presenteras i utredningen från 1984, faller platt när de motverkas i denna efterkommande propositionen.

5.4 Nya förslag och gamla mönster (1987 - 2000)

Trots att rasism och främlingsfientlighet anses vara oacceptabelt enligt en bred politisk opinion i Sverige och att det finns olika aktörer i samhället som aktivt agerar för att motverka förekomsten av såväl rasism som främlingsfientlighet, så finns rasistiska och främlingsfientliga strömningar kvar i Sverige år 1987. Med detta som bakgrund föreslår statsrådet G. Andersson att en ny kommission bör tillsättas för att “föreslå insatser mot rasism och främlingsfientlighet” (Dir. 1987:40, s.1) Andersson menar vidare att historien har lärt oss att det är nödvändigt att hantera sådana strömningar för att undvika förödande konsekvenser i framtiden (Dir. 1987:40, s.1). Utifrån Anderssons förslag tillsätts en kommission som tar namnet *kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet*. Utredningen som presenterades 1989 är uppdelad i två delar; SOU 1989:13 och SOU 1989:14. I direktiven för denna utredning uppges ett centralt mål vara att “skapa en folklig mobilisering mot rasism och främlingsfientlighet” (1989:13, s. 1, 13). Detta innebär bland annat att undersöka befintliga lagar och hur de kan bli mer effektiva vad gäller bekämpning av rasism (SOU 1989:13, s.13).

I denna utredning finner kommissionen att Sverige bör införa lagstiftning som förbjuder de sammanslutningar som förföljer individer eller grupper på grund av etnisk tillhörighet. Vidare föreslår kommissionen att både bildande av och deltagande i rasistiska organisationer bör kriminaliseras. Kommissionen ser frihet från förföljelse som en grundläggande mänsklig rättighet och menar att det är en rättighet som bör skyddas med alla medel - även lagstiftning. Införandet av ett förbud av detta slag anser kommissionen skulle vara ett sätt att skydda människor från förföljelse, vilket i förlängningen är ett skydd av mänskliga rättigheter. Vidare ses en sådan lagstiftning som “[...] ett viktigt budskap från beslutsfattare till medborgare om vilka normer och värderingar som bör råda i ett samhälle” (SOU 1989:13, s.90).

I utredningen framhålls att rasistiska organisationer inte utgör ett hot mot den svenska demokratin i nuläget, men att det finns en möjlighet att de kan komma att bli i framtiden. Kommissionen menar

även att det faktum att Sverige har ratificerat CERD och därigenom har en folkrättslig skyldighet att efterleva dess konventionsåtaganden är en stor anledning till varför kommissionen föreslår införandet av ett förbud. Det är kommissionens mening att Sverige inte uppfyller CERDs konventionskrav i dagens läge samt att de argument som Sverige har bemött FN:s kritik med tidigare inte har varit hållbara. Kommissionen anser även att när frågan om organisationsförbud har diskuterats i Sverige har debatten främst handlat om huruvida ett sådant förbud är lämpligt och/eller effektivt (SOU 1989:13, s.91, 93)

Kommissionen belyser att det finns en värdekonflikt mellan ett sådant förbud och andra viktiga rättigheter, som exempelvis föreningsfriheten och yttrandefriheten. Vidare lyfter kommissionen att det finns många som anser att dessa kolliderar med varandra. Kommissionen tydliggör att detta varken är intentionen eller den framtida effekten av det lagförslag som presenteras i utredningen. Vidare anser kommissionen att det är frihet från lag som skapat förutsättningar för förtryck i förhållandet mellan den starke och den svage i det svenska samhället. Utöver detta menar kommissionen att den inskränkning i föreningsfriheten som ett förbud mot rasistiska organisationer skulle innebära inte bör ses som ett hot mot demokratiska värden, utan snarare som en nödvändig begränsning i föreningsfriheten för att kunna försvara den frihet som den svenska demokratin vill värna om. Kommissionen tydliggör att dess överväganden har baserats på principen att en individs frihet inte ska få inskränka på en annan individs frihet. Denna princip går att återfinna i såväl nationella som internationella rättsprinciper (SOU 1989:13, s.91-92).

Enligt kommissionen ska inte införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer innebära större inskränkningar än nödvändigt för att skydda demokratiska principer. Kommissionen förtydligar att det inte är åsikter i sig som ska förbjudas utan de plattformar där de sprids. Detta för att förebygga att åsikter övergår till handling av rasistisk terror. Den lagstiftning som redan finns i Sverige bedöms inte vara tillräcklig för att nå detta mål. Utredningen belyser att införande av ett förbud som föreslaget, inte innebär att denna typ av organisation upphör existera samt att förslaget medför en risk att rasistiska organisationer drivs under jord. Den lag som föreslås i utredningen skulle göra det möjligt att förhindra en sådan organisation från att exempelvis uppträda offentligt (SOU 1989:13, s. 91-92, 95). Detta förbud skulle inte hindra människor från att träffas och stärka sina rasistiska åsikter i mindre subkulturer. Dock skulle den kunna hindra dess grupper från att få spridning i samhället och vidare försvåra sådana organisationers verksamhet (SOU 1989:14, s. 61).

Kommissionen menar att när det talas om värdekonflikten mellan förbud mot rasistiska organisationer och den svenska föreningsfriheten skildras ofta problem på två nivåer; principiellt och praktiskt. På det principiella planet framkommer ofta frågan om en sådan inskränkning i föreningsfriheten som ett förbud mot rasistiska organisationer skulle innebära är förenligt med den svenska demokratin. På ett mer praktiskt plan lyfts ofta frågor om förbudets potentiella effekter och hur förbudet ska utformas för att vara tydligt och träffsäkert och inte öppna för godtycklighet eller bevissvårigheter. Kommissionen menar att föreningsfriheten inte alltid har varit en självklar del av den svenska demokratin, men att den har kommit att bli en grundläggande fri- och rättighet som ofta betraktas som en förutsättning för en fri åsiktsbildning. Denna rättighet menar kommissionen inte är oinskränkbar. Den bestämmelsen som tillkom 1973 möjliggör införandet av lagstiftning mot rasistiska organisationer om det skulle anses nödvändigt. Trots att både föreningsfriheten och yttrandefriheten är högt aktade fri- och rättigheter i det svenska samhället har långtgående inskränkningar gjorts i yttrandefriheten, för att bekämpa och ta avstånd från rasismen. Till exempel är det inte lagligt att uttrycka sig rasistiskt, även om detta görs i en mindre krets. Med detta och ovannämnda argument som bakgrund, anser utredningen att liknande åtgärder bör kunna införas mot föreningar som utgör en plattform för organiserad förföljelse (SOU 1989:14, s.62, 64).

Vad gäller förbudets utformning och effekt medger kommissionen att utformandet av rättsregler kommer att vara en utmaning, men att varken avgränsningsproblem eller bevissvårigheter ska få vara anledning för att inte införa någon lagstiftning överhuvudtaget. Det förbud som föreslås i utredningen är fokuserad på handling och plan som leder till handling. Detta innebär att förbudet skulle träffa extrema organisationer med tydlig rasistisk verksamhet. Främlingsfientliga grupper, som exempelvis högerpopulistiska grupper, skulle inte träffas av förbudet, vilket kommissionen menar kan ses som en brist. Det föreslagna förbudet uppfyller genom detta endast en del av artikel 4b i CERD, men kommissionen tydliggör att det är viktigt att inte införa mer inskränkningar i föreningsfriheten än nödvändigt (SOU 1989:13, s.92, s.95-96). Det är kommissionens mening att Sverige bör införa lagstiftning som förbjuder de sammanslutningar som förföljer individer, eller grupper, på grund av etnisk tillhörighet och anser att en sådan lag är lämplig och önskvärd (SOU 1989:13, s. 90; SOU 1989:14, s.62).

Kort efter att SOU 1989:13 och SOU 1989:14 presenteras skrivs proposition 1989/90:86. I denna proposition framställer den föredragande att föreningsfriheten är en grundläggande demokratisk princip. Vidare anser regeringen att en så pass stor inskränkning i föreningsfriheten som den

föregående utredningen föreslår är alldeles för allvarlig. Lagstiftningen som föreslås i SOU 1989:13 och SOU 1989:14 genomförs därför inte. Istället tillsätts en ny utredning som ska undersöka vilka andra alternativ gällande lagstiftning som kan finnas för att öka skyddet mot rasistiska organisationer och ändå behålla föreningsfriheten i princip oinskränkt (Prop. 1989/90:86, s.2, 19).

Denna utredning från 1989 skiljer sig markant från tidigare utredningar. Här kan ett antal trendbrott urskiljas. Bland annat bedömer utredningen att Sverige inte efterlever sina konventionsåtaganden i dagsläget, att situationen i Sverige anses utgöra tillräcklig grund för att motivera ett förbud och att avsaknaden av regleringar har skapat förutsättningar för förtryck i samhället. Vidare är förslaget om förbud proaktivt i det att rasistiska organisationer ännu inte bedöms utgöra ett hot mot demokratin, men att det kan komma att bli i framtiden. Tidigare utredningar och propositioner har varit av en mer reaktiv karaktär. Likt tidigare utredningar belyser kommissionen att tillämpningssvårigheter vid praktisk implementering av ett förbud finns, men till skillnad från sina föregångare menar denna utredning att dessa svårigheter inte ska hindra Sverige från att skapa ett förbud. I kommissionens argument lyfts även andra aspekter som står i samklang med tidigare utredningar; bland annat att värnandet av frihet är viktigt och att friheter inte ska begränsas mer än nödvändigt. Bortsett från dessa argument finns få likheter att finna mellan den här utredningen och dess föregångare. Det är även tydligt att utredningens förslag inte får genomslag i propositionen som följer, utan istället möts av starkt motstånd.

I enlighet med propositionens förslag utreds frågan om förbud mot rasistiska organisationer på nytt år 1991. I denna utredning framhålls att den svenska uppfattningen av konventionstexten i CERD lämnar utrymme för Sverige, som ratificerande medlemsstat, att själv bestämma över vilka metoder som anses lämpliga för uppfyllandet av dess konventionsåtaganden genom CERD. Sverige framhåller rätten att undvika stiftande av lagar som skulle innebära inskränkning i föreningsfriheten (SOU 1991:75, s.97). Utredningen anser att de förhållanden som finns i Sverige inte motiverar en annan avvägning mellan föreningsfriheten och kampen mot rasism än den som gjorts, både i tidigare och nuvarande lagstiftning (SOU 1991:75, s.98).

Enligt utredningens mening finns två sätt att tolka konventionstexten i CERD:

1. Det är möjligt att tolka artikel 4b som en fristående artikel, i den mening att texten föreskriver att stater "skall [...] olagligförklara och förbjuda organisationer". En sådan

tolkning innebär att Sverige har en skyldighet att införa ett regelrätt förbud mot rasistiska organisationer.

2. Det andra sättet att tolka konventionstexten, vilket är det sätt som Sverige har tolkat texten sedan början, är att förstå konventionens artiklar mot bakgrund av artikel 2, som uttrycker att lagstiftning ska införas "som omständigheter påkallar". Denna tolkning innebär att stater bibehåller rätten att göra en egen bedömning kring vad för sanktioner som är påkallade utifrån de förhållanden som existerar i det egna landet, samt att konventionen inte förpliktar undertecknande medlemsstater till att införa ett uttryckligt organisationsförbud. Utredningen menar att Sverige, tillsammans med andra nordiska länder, gjorde sin ställning tydlig när redan konventionen uppkom (SOU 1991:75, s.102).

Sammantaget anser utredningen att Sverige har en skyldighet att införa lagstiftning som gör det omöjligt för rasistiska organisationer att verka i praktiken och för enskilda individer att ansluta sig till och delta i sådana verksamheter. Detta behöver dock inte ske genom ett uttryckligt organisationsförbud. Utredningen anser att Sverige har rätt att införa lagstiftning som uppfyller de krav som uttrycks i artikel 4 i CERD "utan att ge avkall på grundläggande rättsstatliga och demokratiska värden" (SOU 1991:75, s.106). Den svenska lagstiftning som införts hittills har varit grundad på denna uppfattning och enligt utredningen är denna hållning fortsatt försvarbar (SOU 1991:75, s.106).

Som en vidareutveckling av den svenska inställningen till konventionstexten beskrivs föreningsfriheten ha haft en avgörande betydelse för den svenska demokratins utveckling och att denna fri- och rättighet ofta anses i Sverige utgöra grunden för att folk ska kunna samlas och utbyta idéer och tankar och verkar vidare som en garanterad frihet från förtryckande statsmakter. Denna tanke om föreningsfrihet beskrivs som "folkligt förankrad" och detta, menar utredningen, är en anledning till varför Sverige inte har lagstiftning som berör ideella organisationer. Frågan om en mer generell reglering har övervägts, men Sveriges riksdag har tagit tydligt avstånd från en sådan typ av inskränkning i föreningsfriheten. Likt SOU 1984:55 lyfter denna utredning att Sverige, genom brist på lagstiftning, även saknar samhällelig granskning och register över föreningars stadgar och styrelser, vilket gör det mycket svårt att reglera föreningar eftersom det är mycket lätt för dessa att återuppstå som en ny juridisk person. Det enda som krävs är att nya stadgar antas, att en ny styrelse tillsätts och att föreningen byter namn. Med detta som grund skulle ett förbud mot rasistiska organisationer som sådana vara mycket svårt att upprätthålla. Utöver detta anser

utredningen att det finns svårigheter med bevisning och att det finns även anledning att tro att domstolar skulle tolka en sådan lagstiftning snävt, i och med att föreningsfriheten har en särskild helgd i den svenska demokratin. Baserat på detta menar utredningen att det finns en stor risk att ett regelrätt förbud inte skulle vara särskilt effektivt i Sverige (SOU 1991:75, s.107, 115).

I utredningens skildring av den allmänna opinionen i Sverige lyfter kommissionen att “[...] förföljelse och diskriminering av människor på grund av etnisk tillhörighet är oacceptabelt och förkastligt [...]” (SOU 1991:75, s. 97-98), samt att samhället har ansvar för att alla individer i samhället har ett skydd från att bli utsatta för en sådan behandling. Vidare tydliggörs att riksdagen är enig om att varje form av rasism och främlingsfientlighet ska utrotas och att riksdagens inställning i frågan är samstämmig med idéinnehållet i konventionen (SOU 1991:75, s. 97-98).

Utredningen medger att organiserad rasism förekommer i Sverige, men att utsträckningen av detta ännu inte är känt. Vidare belyser kommissionen att lagstiftning kan vara nödvändig i vissa fall där samhället önskar göra en avståndstagande markering eller för att förhindra yttrande av rasism och för att skydda andra individers intressen; exempelvis att inte bli förföljd genom rasistisk propaganda. Dock vidhåller utredningen yttrande-, informations-, åsikts- och föreningsfriheten som grundläggande friheter för den svenska demokratin och menar vidare att det politiska livet inte ska begränsas. Utredningen anser att det är bättre att rasistiska åsikter “ventileras än att de får florera utan att bli bemötta i öppen debatt”, oavsett hur fel rasism än är (SOU 1991:75, s.114).

Utredningen rekommenderar att ytterligare lagstiftning bör införas mot sammanslutningar som använder sig av med våld eller liknande metoder mot person eller egendom för att realisera sina politiska syften. Utredningen finner inte stöd för att ytterligare lagstiftning mot organisationer som endast verkar genom propaganda ska införas (SOU 1991:75, s.114). Istället rekommenderar utredningen att lägga till rasistiska motiv och rasistiska inslag i brott som allmän straffskärpningsgrund. Vidare rekommenderas att enskildas befattning med organisationer som bedöms vara särskilt farliga rasistiska organisationer ska kriminaliseras genom ett tillägg i Brb 16:7. Utöver detta rekommenderas att det ska bli möjligt att använda de tvångsmedel som föreskrivs i 1952 års tvångsmedelslag på fall av organiserad rasism och stöd till sådan verksamhet. Dessa typ av tvångsmedel innefattar exempelvis hemlig avlyssning av telefoner i förundersökningar för grövre brott (SOU 1991:75, s. 119, 127, 129, 130).

I propositionen Prop. 1993/94:101 behandlas utredningens förslag av regeringen. I propositionen föreslår regeringen, i enlighet med SOU 1991:75, att en särskild straffskärpningsgrund för de fall där motivet har varit grundat i kränkning av en person, grupp eller folkgrupp bör införas i 29 kap. §2 Brottsbalken (Prop 1993/94:101, s.20). Regeringen anser att förslaget är motiverat utifrån det svenska samhällets behov och uttrycker att det svenska samhället bygger på en moralisk grundsyn att alla människor ska behandlas lika. Då rasism anses strida mot denna grundsyn menar regeringen att det aldrig kan accepteras. Enligt regeringen är det inte de rasistiska dåden i sig som utgör det största hotet, utan snarare den subtila tillvänjningen av rasism, där rasism i olika uttrycksformer upplevs bli allt mer naturliga och vanligt förekommande inslag i samhällslivet. Baserat på detta lyfter propositionen öppen debatt som det främsta vapnet för att motverka rasism. Genom öppen debatt anses fundamental förändring kunna ske i de attityder och åsikter som rasism bygger på. Med detta som grund lyfts värnandet om grundläggande demokratiska värden, som exempelvis utbyte av åsikter, som centralt i kampen mot rasism. Att människor som utsätts för rasism ofta har en utsatt position i samhället lyfter propositionen som ytterligare anledning till varför ett skydd mot brott bör vara självklart. Ansvaret för att skydda de individer som utsätts för rasistisk brottslighet anser regeringen tillfaller statsmakten (Prop 1993/94:101, s.15-16, 20-21).

Regeringen lyfter att många åtgärder har vidtagits hittills för att förhindra yttrande av rasism och rasmotiverad brottslighet. Genom dessa åtgärder anses den svenska lagstiftningen uppfylla CERDs konventionskrav på förbud mot rasistiska organisationer och kriminalisering av stöd och deltagande i sådana. Trots att ett regelrätt förbud mot sådana organisationer inte anses vara nödvändigt, menar regeringen att det finns skäl för att överväga ytterligare åtgärder för motverkandet av rasistisk brottslighet. Propositionen beskriver även hur händelser av brott med rasistiskt motiv som förekommit under de senaste åren visats utgöra ett allvarligt hot mot den svenska rättstryggheten. Med detta som grund föreslås en ytterligare straffskärpningsgrund (Prop 1993/94:101, s. 18-19, 21). Regeringen är dock tveksam till utredningens förslag att även brott med rasistiska inslag skulle ingå i denna straffskärpningsgrund och menar att det finns en risk att bestämmelsen tappar sin precision om så pass mycket skulle inkluderas i den. Regeringen föreslår därför att enbart motiv som grundats i kränkning av en person, grupp eller folkgrupp ska ingå i den föreslagna straffskärpningsgrunden (Prop 1993/94:101, s.23).

Regeringen är medveten om att den svenska opinionen i stort sett är enhetlig om att rasism är oförenligt med landets värderingar och normer, samt att rasism är oacceptabelt och bör bekämpas.

Med detta sagt menar regeringen att det även finns vissa demokratiska värden, som exempelvis föreningsfriheten, som måste värnas (Prop 1993/94:101, s.24). Då utredningens övriga förslag om straffbestämmelser innebär en inskränkning av föreningsfriheten anser regeringen att detta är anledning nog att inte genomföra förslagen. Vidare lyfter propositionen att det finns en risk att den typ av kriminaliserande straffbestämmelse som utredningen föreslår inte kommer kunna få önskad effekt, utan istället medföra tillämpningssvårigheter som kan leda till att vissa organisationer oförtjänt får uppfattningen av att vara godkända av samhället. Utöver detta menar regeringen att en sådan kriminalisering eventuellt skulle kunna leda till ökad uppmärksamhet av denna typ av organisation, vilket inte anses vara önskvärt. Med bakgrund av det ovannämnda och att dagens lagstiftning redan kriminaliserar de flesta former av organiserad rasism, beslutar regeringen att utredningens övriga förslag om straffbestämmelser inte ska genomföras (Prop 1993/94:101, s. 24-25).

Enligt utredningen från 1991 bedöms Sverige efterleva sina konventionsåtagande i artikel 4b i CERD genom landets nationella lagstiftning som gör det omöjligt för rasistiska organisationer att verka i praktiken. Utredningen finner vidare att den svenska samhällssituationen inte påkallar införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer. Ett sådant förbud menar utredningen varken skulle vara en effektiv, eller lämplig, straffrättslig sanktion i Sverige, detta delvis eftersom organisationer med lätthet kan bli nya juridiska personer. Dessa argument återkommer från tidigare debatt och står i linje med en liberal demokratisyn. En ny tanke som lyfts i relation till detta är att det skulle krävas mycket bevisning för att en domare skulle tillämpa en sådan lagstiftning, i och med föreningsfrihetens särskilda ställning. Utöver detta anses en öppen debatt vara viktig för att bemöta och motverka rasistiska åsikter, och en begränsning av den offentliga debatten anses därför otänkbar. Detta argument har lyfts i tidigare diskussion av ämnet och kan härledas till en liberal demokratisyn. Istället för att rekommendera ett förbud mot rasistiska organisationer rekommenderas ytterligare lagstiftning; till exempel att enskildas befattning med särskilt farliga organisationer ska kriminaliseras genom ett tillägg i Brb 16:7 och att rasistiska motiv och rasistiska inslag i brott ska läggas till som allmän straffskärpningsgrund. Argumenten i denna utredning står väl i linje med de argument som framförts i debatten före 1984 och behåller en fortsatt restriktiv inställning till införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer. Argumentationen i denna utredning kan återigen härledas till en liberal demokratisyn. Utredningens förslag om straffskärpningsgrund tas väl emot i den efterkommande propositionen, medan resterande förslag inte anses nödvändiga och därmed avslås.

År 2000 genomförs en utredning som ska undersöka om aktivt deltagande i organisationer som har inslag av brottslighet ska kriminaliseras. Frågan om ett förbud mot rasistiska organisationer ska egentligen inte utredas här, men då frågan återigen har kommit att bli aktuell efter några mycket uppmärksammade dåd anser kommittén som genomfört utredningen att det skulle vara konstigt om frågan inte lyfts. Gällande Sveriges uppfyllande av CERDs konventionskrav anser kommittén att Sverige tydligt uttryckt sin inställning till konventionen redan från start, samt att Sveriges kriminalisering av olika former av rasistiska uttryck genom lag har tvingat rasistiska organisationer till passivitet. Baserat på detta menar kommittén att Sverige uppfyller konventionens krav och vidare att Sverige inte är förpliktigad att införa ett uttryckligt förbud mot rasistiska organisationer. Frågan om ett sådant förbud har diskuterats många gånger och när den har utretts har den ofta diskuterats som en straffrättslig fråga. Kommittén hävdar att frågan främst är en associationsrättslig fråga som även berör föreningsfriheten. Vidare menar kommittén att reglering av föreningar genom förbud är svårt att tillämpa i Sverige, jämfört med många andra länder. Detta eftersom organisationer inte är beroende av någon myndighetsåtgärd för att få status som en juridisk person. Vidare kan inte myndigheter frånta organisationer deras status som juridisk person. På grund av organisationers lättupplösliga struktur skulle ett förbud vara svårt att tillämpa (SOU 2000:88, s. 117-118).

Det är utredningens mening att ett förbud inte skulle vara en effektiv, eller lämplig, straffrättslig sanktion mot rasismen i det svenska samhället. Straffrättsliga sanktioner bör istället skapas så de kriminaliserar de *gärningar* som grundas på rasistiska åsikter. Istället för ett förbud föreslår utredningen informationskampanjer och påverkanskampanjer. Vidare föreslår utredningen införandet av en straffbestämmelse för *grovt hets mot folkgrupp* (SOU 2000:88, s.118-119, 215-216).

I utredningen från 2000 återges många av de argument som lyfts i utredningen från 1991. Istället för ett förbud mot rasistiska organisationer föreslås informations- och påverkanskampanjer, samt införandet av en straffbestämmelse för grovt hets mot folkgrupp. Argumentationen i denna utredning är fortsatt övervägande överensstämmande med en liberal demokratisyn.

Under den här tidsperioden (1987-2000) är det mycket som händer. I utredningen från 1989 är argumentationen påtagligt annorlunda jämfört med tidigare utredningar och propositioner där ämnet

om förbud mot rasistiska organisationer diskuterats. I den tidigare debatten har individens yttrandefrihet och föreningsfrihet generellt framställts som samhällets viktigaste värde att värna om (se t.ex SOU 1968:68; 1970:L1u47). Denna tidigare prioritering av värde är ett särskiljande drag för en liberal demokratisyn.

Dawood (2013) framhåller att förespråkare av en egalitär demokratisyn menar att det ibland är nödvändigt att införa vissa begränsningar i föreningsfriheten för att kunna möjliggöra rättigheter för andra (s. 296). I utredningen från 1989 ser vi tydliga tecken på denna idé genom kommissionens argumentation. De argumenterar för att en viss begränsning i föreningsfriheten kan vara nödvändig för att kunna försvara den frihet som den svenska demokratin vill värna om (SOU 1989:13, s.91). I denna utredning framställs individens friheter fortfarande som viktiga värden för demokratin, men här lyfts även vikten av rättigheten att vara fri från förföljelse. Kommissionen anser att frihet från förföljelse är en grundläggande mänsklig rättighet. Vidare lyfter kommissionen att en individs eller grupper fri- och rättigheter inte ska få stå över andra individers eller grupper rätt att vara fria från förföljelse (SOU 1989:13, s. 90-91). Detta visar ett skifte i vilka värden som prioriteras. Från en prioritering av frihet som bör skyddas i allra högsta grad, till att frihet ibland kan vara nödvändig att begränsa för att skydda andras rättigheter.

Att de omständigheter som utredningen målar upp anses utgöra tillräcklig grund för införandet av ett organisationsförbud står tydligt i linje med en egalitär demokratisyn. Till exempel beskriver kommissionen att rasistiska organisationer inte utgör ett hot mot den svenska demokratin i nuläget, men att det finns en möjlighet att de kan komma att bli ett hot i framtiden (SOU 1989:13, 91). Detta resonemang talar för att förbudet till viss del görs som en förebyggande åtgärd. Ett sådant förfaringsätt står i linje med en egalitär demokratisyn som talar för aktivt agerande mot samhälleliga orättvisor (se t.ex Jones, 1994, s.161-163). Utöver detta är inställningen till förbudet som ett lämpligt förfaringsätt ett starkt trendbrott från de tidigare diskussionerna om svensk rättsprincip kring kriminaliserande lagstiftning som skildrats i tidigare utredningar.

I utredningen från 1989 kan även ett annat ställningstagande till tolkningen av Sveriges konventionsåtaganden utläsas, jämfört med tidigare utredningar. I denna utredning anser kommissionen att Sverige inte efterlever dess konventionsåtaganden i nuläget och hävdar att Sveriges tidigare argument i bemötandet av FN:s kritik inte varit hållbara (SOU 1989:13, s.91). Detta går emot den tidigare debatten. Återigen tar kommissionen för denna utredning stark ställning

för en egalitär demokratisyn där regleringar anses vara en legitim sanktionsform för att uppnå syftet att minska orättvisor i samhället och stärka den sociala rättvisan.

Vågen av den egalitära demokratisynen som utredningen från 1989 för med sig blir kortvarig. Det är väldigt intressant att se den tydliga motreaktionen som följer utredningen från 1989, både i den proposition som följer (Prop. 1989/90:86) och även i den efterkommande utredningen från 1991 (SOU 1991:75). Skillnaden i argumentationen är påtaglig och tydliggör kontrasterna mellan de två demokratisyner som denna uppsats använder.

I propositionen (prop 1989/90:86) är det tydligt att förslaget som kommissionen framfört i sin utredning (SOU 1989:13) anses innebära en alldeles för stor inskränkning i föreningsfriheten. Föreningsfriheten uppges vidare vara en grundläggande demokratisk princip. Kommissionens förslag om förbud mot rasistiska organisationer avslås därför av regeringen. Här kan urskiljas att individens frihet återkommer som det prioriterade värdet i debatten om förbud mot rasistiska organisationer. Propositionen föreslår vidare att en ny kommission ska tillsättas för att genomföra en utredning om vilka andra alternativ gällande lagstiftning som kan finnas för att öka skyddet mot rasistiska organisationer och ändå behålla föreningsfriheten i princip oinskränkt (Prop. 1989/90:86, 19). Det är i detta sammanhang som utredningen SOU 1991:75 kommer till.

I utredningen från 1991 återkommer argument som framförts i utredningarna som genomfördes innan 1984. Bland annat lyfter Sverige sin rätt till självbestämmande vad gäller bedömning kring vilka metoder som staten anser lämpliga för landets efterlevnad av dess konventionsåtaganden (1991:75, s.97). Detta argument har lyfts många gånger tidigare, bland annat i SOU:1968:68 och SOU 1981:38. I denna utredning ser vi återigen att självbestämmande tar en central plats i argumentationen.

John Stuart Mill är en av många liberala teoretiker som belyser vikten av frihet för ett fungerande demokratiskt samhälle. Bland annat lyfter Mill individens frihet till sina tankar, känslor och medvetande, som de viktigaste friheterna att skydda från inskränkning av statliga makter. Dessa friheter innefattar bland annat att tillåtas ha och uttrycka idéer och åsikter, förverkliga egenintressen och utbyta tankar och idéer med andra individer (Cunningham, 2002, s.28, 31). I likhet med detta resonemang menar utredningen att föreningsfriheten har haft en avgörande betydelse för den svenska demokratins utveckling. Vidare menar utredningen att den politiska debatten inte bör

begränsas, utan att det är bättre att rasistiska åsikter vädras i offentlig debatt. På så sätt kan de bemötas istället för att växa i skymundan (SOU 1991:75, s.107, s.114). Detta resonemang faller tydligt in under en liberal demokratisyn och det är, återigen, intressant att se hur mycket argumenten i den här utredningen överensstämmer med den tidiga diskussionen. Det är även intressant att se hur de egalitära strömningar som framkom under den senare hälften av 1980-talet är som bortblåsta i denna utredning från 1991.

Att Sverige tolkat CERD på ett annat sätt än FN har framgått i tidigare utredningar, men i denna utredning framställs skillnaden grundligt (se SOU 1991:75, s.102). Detta väcker frågor kring varför Sverige inte gjorde en reservation för artikel 4b när landet ratificerade konventionen CERD år 1971. Genom en reservation hade Sverige kunnat anta konventionen utifrån de förutsättningar som de nu har argumenterat för under många decennier. Det vill säga att Sverige inte vill införa ett regelrätt förbud mot rasistiska organisationer. Dels för att organisationer har en mycket flytande struktur i Sverige och att ett förbud därigenom troligtvis inte skulle vara effektivt, och dels för att Sverige inte vill införa inskränkningar i föreningsfriheten.

En ny tanke som lyfts angående varför ett förbud inte skulle vara effektivt i Sverige är risken för att domstolar skulle tolka en sådan lagstiftning snävt, eftersom föreningsfriheten har en särskild ställning i den svenska demokratin. Utredningen menar att det troligtvis skulle kräva en mycket omfattande bevisning för att lagstiftningen skulle tillämpas (SOU 1991:75, s.115). Detta resonemang kan också härledas till en liberal demokratisyn i det att staten inte ska begränsa människors friheter, såvida det inte är absolut nödvändigt. Istället ska staten värna om och skydda dessa friheter.

Denna utredning från 1991 tas emot bättre än dess föregångare från 1989. I propositionen som följer (Prop 1993/94:101) uttrycks att det svenska samhället bygger på en moralisk grundsyn att alla människor ska behandlas lika. Rasism anses vidare strida mot denna grundsyn och kan därför aldrig accepteras (s.20-21). Propositionen antar en restriktiv inställning till införande av sådan lagstiftning. Denna inställning har vi också sett i den tidigare diskussionen som fördes innan 1984, och en sådan inställning står, som tidigare nämnt, i linje med en liberal demokratisyn.

Utöver detta menar propositionen att en öppen debatt skulle kunna leda till en fundamental förändring i de attityder och åsikter som rasism bygger på (Prop 1993/94:101, s.15). Detta

förhållningssätt har också framkommit i tidigare debatt (se t.ex. SOU 1968:68) och står i linje med den liberala demokratisynens tillit till människans rationalitet; att om människan ges tillräckligt med kunskap kommer denna att fatta logiska beslut och inte ansluta sig till rasistiska åsikter.

Utredningen från 2000 återupprepar många av de värden som uttrycks på 1990-talet och lyfter återigen att den svenska föreningsstrukturen gör det svårt reglera föreningar i Sverige och att ett förbud därmed inte är lämpligt. Istället föreslås informations- och påverkanskampanjer (SOU 2000:88, s.118-119). Detta förslag står i samma linje som tanken om öppen debatt på så vis att det visar en tillit till människans rationella tänkande som överensstämmer med en liberal demokratisyn.

5.5 Rasistiska organisationer - ett hot mot det svenska samhället? (2019)

Efter att ha diskuterat frågan om förbud mot rasistiska organisationer många varv under 1980- och 1990-talet dröjer det ett tag innan frågan om förbud lyfts på nytt. Vid ett regeringssammanträde den 4 juli 2019 beslutas frågan utredas på nytt av en parlamentariskt tillsatt kommitté. Bakgrunden till varför frågan lyfts nu uppger regeringen har att göra med den oroväckande utvecklingen av rasism i samhället. Organiserad rasism uppges nu utgöra ett hot mot det svenska samhället och enskilda individer, enligt regeringens bedömning, och en del av de personer som finns i sådana organisationer bedöms vidare att ha förmågan att begå våldshandlingar och terrorbrott (Dir. 2019:39, s. 1-3).

Regeringen lyfter yttrandefrihet och föreningsfrihet som grundläggande fri- och rättigheter i ett demokratiskt samhälle. Vidare uppges rätten att kritisera vara en viktig del av det demokratiska samtalet. Samtidigt belyser regeringen att hot och hat kan leda till att människor tystas, vilket i sin tur är skadligt för den svenska demokratin på sikt. Utöver detta beskrivs rasistiska organisationers synlighet ha skapat oro och vrede i samhället (Dir. 2019:39, s.6-7).

I Sverige finns straffrättslig lagstiftning som förbjuder olika uttryck av rasism, men det finns inget uttryckligt förbud mot att bilda eller delta i sådana organisationer. Vidare saknas möjlighet att tvångsupplösa organisationer som bedriver rasistisk verksamhet. Regeringen beskriver att denna fråga har diskuterats många gånger förut och att många av de argument som lyfts tidigare ännu är aktuella (Dir. 2019:39, s.9, 13).

Sverige har infört ett antal informations- och påverkanskampanjer för att motverka rasistiska åsikter. Nu anser regeringen att det finns skäl som talar för ett införande av ett organisationsförbud.

Regeringen anser att detta dels skulle vara en tydlig signal av samhällets avståndstagande från rasism, och dels en signal av solidaritet till de som utsatts för rasism. Regeringen lyfter att ett förbud troligtvis inte skulle nå de som utgör kärnan av organisationerna, men att det skulle potentiellt kunna påverka de individer som överväger att ansluta sig till dessa organisationer. Dessutom bör det kunna försvåra sådana organisationers verksamhet och medlemsrekrytering. Utöver detta skulle införandet av ett organisationsförbud innebära att Sverige tillmötesgår de rekommendationer som landet mottagit internationellt, vilket skulle kunna gynna Sveriges internationella position. Med detta som bakgrund anser regeringen att det finns mycket som talar för införandet av en sådan lagstiftning. Vidare beslutar regeringen att frågan om förbud mot rasistiska organisationer bör utredas igen, baserat på den rådande samhällssituationen och den samhälleliga synen på rasistiska organisationer. Trots att inställningen till införandet av förbud mot rasistiska organisationer i detta direktiv skiljer sig från många tidigare regeringsförslag, uttrycker denna regering sitt fulla stöd till det tidigare resonemanget och anser att de ågeranden som gjorts varit proportionerliga i relation till den dåvarande samhällssituationen (Dir. 2019:39, s.5-6, 13-15).

I detta kommittédirektiv framställs yttrande- och föreningsfrihet återigen på ett sätt som står väl i linje med Mills tankar om dessa friheter som fundamentala för ett fungerande demokratiskt samhälle (se Cunningham, 2002, s. 28, 31). Men på grund av hur samhällssituationen har utvecklats i Sverige beskrivs nu organiserad rasism utgöra ett hot mot det svenska samhället och enskilda individer. Med detta som grund övervägs nu ett förbud. Att argumenten presenteras på detta vis talar för en förankring i en liberal demokratisyn. Baserat på Kollmeyers (2010) beskrivning av hur en liberal demokratisyn ser på statens primära uppgift (s.180-181), skulle detta kunna anses utgöra tillräcklig grund för att legitimera införande av ett förbud, i och med att det handlar om att skydda statens säkerhet och andra individers rättigheter.

När Sveriges strategier för att motverka rasism beskrivs, speglas en liberal tillit till människans rationella tänkande. Strategierna har inneburit folkbildning och normskapande, samt straffrättslig lagstiftning som förbjuder olika uttryck av rasism. Men nu när dessa strategier inte verkar tillräckliga för att få bukt på utvecklingen i samhället, öppnar regeringen för att eventuellt införa ytterligare straffrättslig lagstiftning. Denna tanke om strategier som inte involverar lagstiftning som det primära steget, och straffrättslig lagstiftning som en sista utväg, faller också in under en liberal demokratisyn. Utöver detta lyfts risken att ett förbud kanske inte kommer att vara en effektiv

metod. Detta är ett argument som tidigare lyfts vid flera tillfällen (se t.ex. SOU 1991:75, SOU 2000:88) och som fortsatt är en intressant aspekt att fundera över.

6. Sammanfattning, slutsatser och vidare forskning

Denna studie tog sin början i ett intresse för värdekonflikter mellan rättigheter och friheter inom mänskliga rättigheter, samt i hur demokratisyn kan påverka vilka värden som prioriteras i en sådan konflikt. Den svenska riksdagsdebatten om förbud mot rasistiska organisationer har varit ett väldigt tydligt exempel på detta fenomen. Syftet med denna studie har varit att undersöka den svenska riksdagsdebatten kring införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer utifrån ett demokratiperspektiv. Detta har undersökts utifrån tre frågeställningar:

- *Vilka argument framkommer i riksdagsdebatten kring införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer?*
- *Vilka olika typer av demokratisyn kan urskiljas i de argument som framförs i debatten?*
- *Hur förändras debatten över tid?*

Genom att analysera riksdagsmaterial från tidsperioden 1968-2019 utifrån idealtyperna liberal demokratisyn och egalitär demokratisyn har dessa frågor undersökts. De första två frågeställningarna hänger ihop med varandra och studiens resultat visar att starka argument som kan härledas till en liberal demokratisyn har dominerat en stor del av debatten under den här tidsperioden. Bland annat framhålls gång på gång att den svenska rättstraditionen har ett restriktivt förhållningssätt till införandet av straffrättslig lagstiftning, och speciellt lagstiftning som innebär en begränsning av föreningsfriheten. Föreningsfriheten lyfts vidare vid upprepade tillfällen som en mycket viktig demokratisk princip i Sverige, som inte bör inskränkas om så kan undvikas. Införandet av lagstiftning beskrivs som den sista utvägen när alla andra alternativ är uttömda. Istället ses upplysning, genom öppna samtal och informations- och påverkanskampanjer som den primära strategin för att motverka rasism på lång sikt. Dessa argument kan konstateras förenliga med en liberal demokratisyn, både vad gäller prioriterat kärnvärde, och staters agerande i relation till individers friheter och mänskliga rättigheter. Vidare påvisar argumenten en stark tilltro till människans rationalitet, vilket också överensstämmer med en liberal demokratisyn på människan. Utöver detta återkommer argumentet att Sveriges befintliga lagar tvingar rasistiska organisationer till passivitet och gör det omöjligt att praktiskt kunna driva en rasistisk organisation i Sverige.

Baserat på detta återkommer slutsatsen att Sverige genom dess befintliga lagar uppfyller konventionskraven i CERD (se t.ex 1968:68, 1981:38, 1991:75). Vidare bedöms rasistiska organisationer inte utgöra ett tillräckligt hot för att motivera införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer. Även detta är en återkommande bedömning under denna tidsperiod (se t.ex SOU 1968:68; SOU 1981:38; 1991:75).

De argument som redovisats ovan har utmanats av argument som kan härledas till en egalitär demokratisyn. Dessa argument har bland annat framhållit att avsaknaden av lag har skapat förutsättningar för förtryck i samhället, och menar vidare att en viss begränsning i föreningsfriheten är nödvändig för att kunna försvara den frihet som den svenska demokratin vill värna om. Vidare anses situationen i Sverige vara tillräcklig för att motivera införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer. Detta eftersom sådana organisationers agerande bedöms inskränka på bland annat andra individers och grupperns rätt till frihet från förföljelse. I dessa argument framgår en inställning att stater bör verka för att aktivt mildra samhälleliga orättvisor och vidare stärka den sociala rättvisan. Denna inställning överensstämmer med en egalitär demokratisyn på relationen mellan stat och individens mänskliga rättigheter. Utöver detta kan konstateras att synen på begränsning av friheter, som nödvändigt medel för att skydda och möjliggöra andra individers rättigheter, står i linje med en egalitär demokratisyn på frihet. Baserat på dessa argument rekommenderas införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer (se t.ex. 1989:13&14). Dessa argument har dock inte fått betydande genomslag i debatten under den här tidsperioden.

Vad gäller den tredje frågeställningen *Hur förändras debatten över tid?* visar studiens resultat att debatten om förbud mot rasistiska organisationer till viss del har fördjupats under tidsperioden 1968-2019. Frågan om förbud mot rasistiska organisationer diskuterades inte särskilt brett förrän en bit in på 1980-talet. Innan dess var inställningen i debatten starkt emot ett sådant förbud och argumenten var tydligt rotade i en övervägande liberal demokratisyn. Under första halvan av 1980-talet tillkom fler och mer nyanserade argument och perspektiv till debatten som utmanade den dominerande demokratisynen och argumenten. Trots detta präglades debatten fortsatt av en liberal demokratisyn. I utredningarna från 1984 (SOU 1984:55) och 1989 (SOU 1989:13&14) sker också en temporär positionsförskjutning och den dominerande demokratisynen som präglar argumentationen i dessa utredningar stämmer till övervägande del överens med en egalitär demokratisyn. I dessa utredningar rekommenderas vidare införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer. Detta skiljer sig från både tidigare och senare diskussioner och rekommendationer

kring frågan. Det utfall som utredningar från 1984 och 1989 fick, visar att denna fråga utifrån en övervägande egalitär demokratisyn skulle kunna resultera i införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer.

Utöver dessa tillfällen har riksdagsdebatten präglats av en övervägande liberal demokratisyn och samma slutliga beslut har fattats angående ett formellt förbud mot rasistiska organisationer och resulterat i avslag. Denna temporära positionsförskjutning fick alltså inte genomslag i debatten utan följdes av en ytterligare våg av argument som kan härledas till en övervägande liberal demokratisyn där införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer inte ansågs vara varken en nödvändig eller effektiv metod, utifrån den svenska samhällssituationen. Trots att viss problemfördjupning kan urskiljas över tid är de flesta argument återkommande.

Genomgående under denna tidsperiod kvarstår även den grundläggande värdekonflikten i problemet, där föreningsfrihet vägs mot friheten från förföljelse. Studiens resultat visar att när en övervägande liberal demokratisyn dominerar debatten prioriteras värnandet av föreningsfriheten i denna värdekonflikt. På liknande sätt visar studiens resultat att frihet från förföljelse prioriterats när debatten dominerats av en övervägande egalitär demokratisyn. 2019 beskrivs rasistiska organisationer utgöra ett särskilt hot mot det svenska samhället och mot enskilda individer. Detta är en ny framställning av rasistiska organisationers samhällseliga påverkan. Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns skäl att överväga ett förbud mot rasistiska organisationer, vilket indikerar att vi nu står inför ännu ett möjligt skifte i den politiska inställningen till beslut om förbud.

Resultaten från denna studie visar på en utveckling i Sverige, där idén om införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer, som förkastats sedan 1968, nu under 2019 föreslås från regeringens håll. Trots att det inte har varit möjligt att följa den absolut senaste utvecklingen i denna fråga, då den senaste utredningen inte offentliggjorts i skrivande stund, framkommer ändå en tydlig implicit inställning från Sveriges håll i debatten som har studerats (1968-2019); Sverige har inte infört ett förbud mot rasistiska organisationer då den samhällseliga situationen inte ansetts utgöra tillräcklig grund för att motivera en sådan restriktiv lagstiftning. Att frågan om införandet av ett förbud mot rasistiska organisationer övervägande baserats på den samtida samhällseliga situationen och inte på den potentiella framtida utvecklingen är intressant. Med detta som bakgrund skulle det vara intressant att i vidare studier utforska sambandet mellan den samhällseliga utvecklingen och hur stater förhåller sig till dess konventionsåtaganden.

Vidare är denna studie ett exempel på en större diskussion om värdekonflikter mellan olika mänskliga rättigheter och hur demokratisyn avgör vilka rättigheter som prioriteras i en sådan värdekonflikt. Med hjälp av denna uppsats teoretiska angreppssätt skulle det vara intressant att se om skillnaderna i demokratisyn återfinns även i andra värdekonflikter.

En ytterligare intressant fråga som lyfts i studiens resultat är att Sveriges tolkning av artikel 4b i CERD till övervägande del under denna tidsperiod (med undantag från SOU 1984:55; SOU 1989:13&14) inte har överensstämmt med FN:s tolkning av huruvida artikeln ska tolkas som en fristående artikel, eller mot bakgrund av artikel 2. Givet de olika sätten att tolka artikel 4b i CERD, som redovisats i bland annat SOU 1991:75, öppnas frågor kopplade till staters rätt till självbestämmande i det internationella systemet och konventioners tolkningsmöjligheter upp. Baserat på detta skulle det vara intressant att genomföra en komparativ studie för att undersöka hur olika stater tolkar denna artikel, hur de arbetar för att uppfylla dess konventionsåtagande och sedan jämföra de olika utfallen som dessa olika grundinställningar och strategier ger.

Det är också intressant att utvecklingen har tagit lång tid i Sverige, med tanke på den återkommande internationella kritiken som staten mottagit. Sverige har återkommande hävdat sin rätt till självbestämmande under denna tid, vilket väcker frågor kring värdekonflikter som kan uppstå mellan nationella och internationella värden. I relation till detta vore det intressant att utforska om det finns fler frågor, eller internationella åtaganden, som Sverige resonerat och agerat på liknande sätt i, som i frågan om förbud mot rasistiska organisationer.

En ytterligare fråga som varit återkommande i debatten under den undersökta tidsperioden är huruvida ett förbud mot rasistiska organisationer skulle vara en effektiv sanktionsform, eller snarare ett agerande av signalvärde. Motståndare till ett sådant förbud har lyft att ett förbud av detta slag skulle vara verkningslöst i Sverige, eftersom en organisation som förbjuds lätt kan ombildas och bli en ny organisation. Även detta talar för att det skulle vara intressant att studera hur olika stater har resonerat och agerat i denna fråga. Studiens resultat visar även att frågan om förbud mot rasistiska organisationer också relaterar till en resurskamp mellan staten och sådana organisationer. Uppföljning och implementering av lagen kräver resurser från statens sida och samtidigt kräver det kontinuerliga skapandet av nya organisationer resurser och engagemang från de organisationer som träffas av förbudet. Det är möjligt att processen av att ständigt behöva ombilda sin organisation skulle kunna bli slitsamt i längden, och på så vis påverka och förhindra rasistiska organisationers

verksamhet, genom att försvåra dess möjlighet att existera. Samtidigt är det möjligt att en sådan strategi skulle bli kostsam på kort sikt, i och med resursförbrukningen. Det skulle vara intressant att undersöka om det har funnits situationer där liknande resurskamp har ägt rum och hur sådana situationer har utvecklats.

Denna studie har inte undersökt partipolitikens debatt om förbud mot rasistiska organisationer. Detta skulle också kunna vara intressant att utforska i vidare forskning. Hur har partipolitiken ställt sig till frågan genom tiden? Har ställningstagandet varit enhetligt över hela spektrat av partier eller har det funnits vissa partier som tagit tydlig ställning för eller emot ett sådant förbud? Har alla partier uttalat sig i frågan? Varför/varför inte? Vilka partier har varit mest högljudda i frågan?

Eftersom mänskliga rättigheter som fält är mycket föränderligt och komplext är det viktigt att utforska och försöka förstå olika sätt att se på grundläggande frågor som relaterar till mänskliga rättigheter när värdekonflikter uppstår. Genom att försöka skapa förståelse för underliggande prioriteringar av värden i en värdekonflikt är det möjligt att finna lösningar och arbeta framåt för att bygga en bättre värld.

Referenslista

Afsharian, M. (2019). Avvägningen mellan föreningsfrihet och förbud mot rasistiska organisationer. *Provocatio*, 4, 41-53.

Arosemena, G., International European Law, & RS: FdR RvdM Glob. en Mensenrecht. (2013). Conflicts of Rights in International Human Rights: A Meta-Rule Analysis. *Global Constitutionalism*, 2(1), 6-36.

Bleich, E. (2011). *The Freedom to Be Racist?: How the United States and Europe Struggle to Preserve Freedom and Combat Racism*. New York: Oxford University Press.

Bleich, E. & Lambert, F. (2015). Why are Rascist Assocaitions Free in Some States and Banned in Others? Evidence from 10 Liberal Democracies. *West European Politics*, Vol. 36, (No. 1), s. 122 f., 124, 144.

CERD/C/GC/35. *General recommendation No. 35*. Tillgänglig: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G13/471/38/PDF/G1347138.pdf?OpenElement>

CERD/C/SWE/CO/22-23. (6 juni 2018). *Concluding observations on the combined twenty-second and twenty-third periodic reports of Sweden*.

Cunningham, F. (2002). *Theories of Democracy: A critical introduction*. New York: Routledge.

Dawood, Y. (2013). Democracy and the Freedom of Speech: Rethinking the Conflict between Liberty and Equality. *Canadian Journal of Law and Jurisprudence*, 26, 293-515.

Dir. 1987:40. *En kommission mot rasism och främlingsfientlighet*. Tillgänglig: <http://rkrattsbaser.gov.se/dir?bet=1987%3A40>

Dir. 2019:39. (4 juli 2019). *Kommittédirektiv. Förbud mot rasistiska organisationer*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/4adac4/contentassets/882f08e047ba47a2888f52fd1fe1f9b9/forbud-mot-rasistiska-organisationer-dir.-2019-39.pdf>

Dir. 2020:134. *Tilläggsdirektiv till Kommittén om förbud mot rasistiska organisationer (Ju*

2019:02). Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2020/12/dir.-2020134/>

Freeman, M. (2011). *Human rights: An interdisciplinary approach* (2. ed., fully rev. and updated ed., Key concepts (Polity Press)).

Jones, P. (1994). *Rights* (Issues in political theory). Basingstoke: New York, N.Y.: Macmillan ; St. Martin's Press.

Kollmeyer, C. (2010). Globalization and Democracy: The triumph of Liberty over Equality. I B., Wejnert (Red) *Democratic Paths and Trends, Research political sociology* Vol. 18, (s.177-198). Bingley: Emerald Group Publishing Limited.

L1us utlåtande 1970:L1u47. *Första lagutskottets utlåtande nr 47 år 1970*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/utlatande/forsta-lagutskottets-utlatande-nr-47-ar-1970_FT10L1u47

Lagen.nu. (u.å.). *Innehåll på lagen.nu*. Tillgänglig: <https://lagen.nu/om/innehall>

Leth, G., & Thurén, T. (2000). *Källkritik för Internet*. Tillgänglig: https://www.ht.lu.se/media/utbildning/dokument/kurser/BASA01/20171/KLLKRITIK_FR_INTERNET_kurslitteratur_.pdf

OHCHR. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. (u.å.a). *International Human Rights Law*. Tillgänglig: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/internationallaw.aspx>

OHCHR. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. (u.å.b). *Status of Ratification Interactive Dashboard*. 2020. Tillgänglig: <https://indicators.ohchr.org>.

Popa, L. (2018). *Mänskliga rättigheter i praktiken*. Adagio Förlag.

Prop. 1970:87. *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande*

av konvention om avskaffande av rasdiskriminering, m. m.. Tillgänglig: <https://lagen.nu/prop/1970:87>

Prop. 1981/82:58. *Regeringens proposition 1981/82:58 Om ändring i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken (hets mot folkgrupp m.m.)*. Tillgänglig: <https://data.riksdagen.se/fil/92BB301E-EE43-4bAE-846E-6F1F8E0FB4E0>

Prop. 1986/87:151. *Regeringens proposition 1986/87:151 om ändringar i tryckfrihetsförordningen m.m.*. Tillgänglig: <https://data.riksdagen.se/fil/B67D7ABD-9408-4EB7-BED6-2E6EFB7C35DC>

Rawls, J. (1999). *A theory of justice*. Harvard University Press.

Regeringskansliet. (4 juli 2019). *Förbud mot rasistiska organisationer*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2019/07/forbud-mot-rasistiska-organisationer/>

Prop 1989/90:86. *Regeringens proposition 1989/90:86 om åtgärder mot etnisk diskriminering m.m.*
Tillgänglig: <https://data.riksdagen.se/fil/B79FFADD-DFB2-441B-B8B5-54AE1897A148>

Prop. 1993/94:101. *Åtgärder mot rasistisk brottslighet och etnisk diskriminering i arbetslivet*.
Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/atgarder-mot-rasistisk-brottslighet-och-etnisk_GH03101

SOU 1968:68. *Lagstiftning mot rasdiskriminering: Betänkande angivet av utredning angående förbud mot rasdiskriminering*. Stockholm: Esselte AB

SOU 1981:38. *Om hets mot folkgrupp: Delbetänkande av diskrimineringsutredningen*.
Gotab:Stockholm

SOU 1984:55. *I rätt riktning: Etniska relationer i Sverige*. Stockholm: Liber Tryck.

SOU 1989:13. *Mångfald mot enfald: slutrapport från Kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet*. Göteborg: Graphic Systems AB

SOU 1989:14. *Mångfald mot enfald: Lagstiftning och rättsfrågor*. Stockholm: Regeringskansliets Offsetscentral

SOU 1991:75. *Organiserad rasism: EDU:s delbetänkande om åtgärder mot rasistiska organisationer*. Stockholm: Regeringskansliets Offsetscentral

SOU 2000:88 - *Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. – straffansvarets räckvidd*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2000/01/sou-200088/>

[TSPD_101_R0=08054bd396ab200008a1a5476beac56b2a2ac63532877cfac532d99b9244131eb01efcb4a02edc3e08a88e3f9e1430007fe738b5bb8bac66f4b30ad43fd20f368ada6ddb768dc7ec8e4e12b3e13a04b19dae373cab4582d0cf0585127b9ae8b](https://www.regeringen.se/49b763/contentassets/3ff8a9bdaaca45c7bc1469bf6d46b1fe/cb4a02edc3e08a88e3f9e1430007fe738b5bb8bac66f4b30ad43fd20f368ada6ddb768dc7ec8e4e12b3e13a04b19dae373cab4582d0cf0585127b9ae8b)

SÖ 1971:40. *Internationell konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering*.

Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/49b763/contentassets/3ff8a9bdaaca45c7bc1469bf6d46b1fe/internationell-konvention-om-avskaffandet-av-alla-former-av-rasdiskriminering-so-197140>.

Terchek, R. & Conte, T. (2001). *Theories of democracy: a reader*. Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Tourkochoriti, I. (2014). Should hate speech be protected? Group defamation, party bans, holocaust denial and the divide between (France) Europe and the United states. *Columbia Human Rights Law Review*, 45, 552-955.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed* [Elektronisk resurs]. ISBN 978-91-7307-352-3. Stockholm:. Tillgänglig: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forsknings-sed/>

Åström, K. & Granström, G. (2017). Den svenska regleringen av hatmotiverade brott - i linje med internationella normer? I Ö. Edström, J. Lindholm, R. Mannelqvist (Red.), *Jubileumsskrift till Juridiska institutionen 40 år* (s. 285-301). Umeå: Juridiska institutionen, Umeå universitet.

